

Sisekaitseakadeemia

Politsei - ja piirivalvekolledž

Mari Paavel

LÄHENEMISKEELD PÕHJA PREFEKTUURI NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:

Riina Kroonberg, MA

Kaasjuhendaja:

Lea Pähkel, MA

Muraste 2012

ANNOTATSIOON

Kolledž: Politsei- ja piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: September 2011 - Mai 2012
Töö pealkiri: LÄHENEMISKEELD PÕHJA PREFEKTUURI NÄITEL	
Töö autor: Mari Paavel	
Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:	
<p>Lühikokkuvõte: Käesoleva lõputöö maht on 51 lehekülge koos lisadega. Käesoleva lõputöö eesmärgiks on uurida menetlejate teadlikkust lähenemiskeelust ning selgitada lähenemiskeelu olemust. Autor on püstitanud töös uurimisküsimuse: “Kas tänases Eesti õigusruumis on isikuvastaste kuritegude menetlejad piisaval määral informeeritud vägivalla ohvrite kaitsmise lisameetmetest läbi õiguskaitsevahendite?” Uurimisküsimusele vastuse saamiseks on autor püstitanud uurimisülesande, milleks on küsitatud Põhja prefektuuri isikuvastaste kuritegude talituste ja lastekaitsetalituse menetlejaid ning intervjueritud Põhja Ringkonnaprokuratuuri prokuröre. Küsitluse läbiviimise käigus leidis autor, et isikuvastaste kuritegude menetlejate teadmised lähenemiskeelust on vähesed ning nad ei ole piisaval määral informeeritud vägivalla ohvrite kaitsmise lisameetmetest läbi õiguskaitsevahendite. Töö tulemusena on autor teinud kaheksa ettepanekut lähenemiskeelu rakendamise tõhusamaks muutmiseks. Tulevikus saab lähtuvalt antud tööst edasi uurida, kas eraldi Lähenemiskeelu seadus aitaks kiiremini ja tõhusamalt kaitsta vägivallohvreid Eestis või piisaks praeguse seaduse täpsustamisest ja sisustamisest vajalike normidega.</p>	
Võtmesõnad: Lähenemiskeeld, ajutine lähenemiskeeld, lähenemiskeeld Soomes, lähenemiskeeld tsiviilmenetluses, lähenemiskeeld kriminaalmenetluses.	
Võõrkeelsed võtmesõnad: restriction order, temporary restriction order, restriction order in Finland, restriction order in civil proceedings, restriction order in criminal proceedings.	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	Allkiri
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Riina Kroonberg	Allkiri:
Kaasjuhendaja: Lea Pähkel	Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON.....	2
SISUKORD.....	3
1. LÄHENEMISKEELD.....	7
1.1 Perevägivald	7
1.2 Lähenemiskeeld ja isikute põhiõigused.....	10
1.3 Lähenemiskeeld tsiviilõiguses	12
2. LÄHENEMISKEELD JA KOHALDAMISE PRAKTIKA	14
2.1 Lähenemiskeeld ja ajutine lähenemiskeeld kriminaalmenetluses	14
2.2 Karistuse mõistmisega seotud lähenemiskeeld	15
2.3 Lähenemiskeeld Soomes.....	18
3. LÄHENEMISKEELU RAKENDAMISE UURING	23
3.1 Lähenemiskeelu kohtulahendite analüüs	23
3.2 Prokuröride seas läbiviidud uurimuse meetodika ja analüüs	27
3.3 Menetlejate seas läbiviidud uurimuse meetodika ja analüüs	34
KOKKUVÕTE	37
SUMMARY	40
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	43
LISAD.....	47
Lisa 1 küsitlusleht isikuvastaste kuritegude talituse menetlejatele	47
Lisa 2 intervjuu ankeet prokuröridele	50

SISSEJUHATUS

Lähenemiskeelu kohaldamise võimalus on Eestis alates 2006.aastast. Tegemist on suhteliselt uue ohvri kaitsmise meetmega, mille tõttu on lähenemiskeelu rakendamise võimalus võõras nii vägivaldaohvritele kui politseile. Paljud on kindlasti kuulnud sõna lähenemiskeeld, kuid sõna tegelik tähendus võib jääda ebaselgeks. Lähenemiskeeld tähendab seda, et ühe isiku elu, tervise, vabaduse, või rahu kaitseks võib teist isikut keelata temaga ühendust võtmast. Selle eesmärk on ära hoida uusi kuritegusid ja kaitsta ohvrit. Lähenemiskeelu rakendamise võimalus peaks abi pakkuma ka lähisuhtevägivalda all kannatajatele, sest just vägivaldse pereliikme eest on sageli kõige raskem ennast kaitsta.

Töö eesmärk on tuua esile lähenemiskeelu rakendamisega seonduvaid probleeme ning selgitada välja, kas lähenemiskeeld praktikas on piisavalt tõhus vahend vägivalda ära hoidmiseks ja ohvri kaitsmiseks. Autor on püstitanud töös uurimisküsimuse: “Kas tänases Eesti õigusruumis on isikuvastaste kuritegude menetlejad piisaval määral informeeritud vägivalda ohvrite kaitsmise lisameetmetest läbi õiguskaitsevahendite?” Uurimisküsimusele vastuse saamiseks on autor püstitanud uurimisülesande, milleks on küsitletud Põhja prefektuuri isikuvastaste kuritegude talituste ja lastekaitsetalituse menetlejaid ning intervjueritud Põhja Ringkonnaprokuratuuri prokuröre. Prokuröride intervjuerimise eesmärgiks oli tuua välja ka probleemid, mis puudutavad lähenemiskeelu taotlemist ja rakendamist kriminaalmenetluse ajal ja peale kriminaalmenetluse lõppemist, ning tuua välja nende seisukohti menetluse tõhustamiseks.

Lõputöö teoreetilises osas selgitab autor lähenemiskeelu ja ajutise lähenemiskeelu olemust, mida lähenemiskeeluga keelatakse, millal on võimalik lähenemiskeeldu taotleda ning millised probleemid võivad kaasneva lähenemiskeelu kohaldamisega. Töö annab ülevaate lähenemiskeelu kasutamise võimalustest nii kriminaalmenetluses kui tsiviilmenetluses. Tsiviilmenetluses kasutatavat lähenemiskeeldu on tutvustatud põhjusel, et kui kriminaalmenetlus on mingil põhjusel lõpetatud, siis jääb ohvril siiski võimalus taotleda lähenemiskeeldu

tsiviilmenetluse raames. Lisaks tutvustab autor Soomes kasutusel olevaid lähenemiskeelu liike ning võrdleb neid Eestis kasutusel oleva lähenemiskeeluga.

Tegemist on empiirilise lõputööga, kus autor kasutab kvalitatiivset uurimismeetodit - inetrvjuud, küsitlust ja kohtulahendite analüüsi. Autor teeb ülevaate lähenemiskeelu juhtumitest Tallinnas ja Harjumaal. Analüüsi käigus toob töö autor välja faktilised asjaolud lähenemiskeelu kohaldamise tingimuste, kestvuse ja rikkumiste kohta. Analüüsi aluseks on 20 kohtuasja, mida on menetletud Harju Maakohtus ajavahemikul 2006.aasta – veebruar 2012.aasta. Kohtulahendid on välja otsitud KISist märksõnade kaudu ning seega on analüüs koostatud vaid sealt leitud avalike kohtulahendite põhjal.

Lähenemiskeelu temaatikat võib pidada hetkel väga aktuaalseks kuna vägivalla vastu võitlemise arengukava aastateks 2010 – 2014 toob üheks arengusuunaks kõrgendatud tähelepanu pööramise vägivallaohvritele. Igapäevases töö praktikas puutub autor kokku vägivallakuritegedega, millest enamused moodustavad perevägivalla juhtumid. Juriidilise nõustaja Kairit Leiboldi sõnul ei saa paljud naised mitmendal korral politseisse pöördudes isegi avaldust vägivalla kohta tehtud, sest neid mõjutatakse asja unustama: "Soovitatakse" tagasihoidlikult, et äkki ikka ei teeks sellest suurt numbrit, et ega sellest nagonii asja ei saa — see oli ju peretüli, olete ju ise ka natuke süüdi, provotseerisite ju!"¹

Lõputöö on jaotatud kolmeks peatükiks, millest esimeses on käsitletud perevägivalla ja lähenemiskeelu omavahelist seotust ning isikute põhiõiguseid ning nende riiveid seoses lähenemiskeelu rakendamisega. Autor teeb ülevaate esimeses peatükis ka lähenemiskeelu rakendamise võimalustest tsiviilõiguses. Teises peatükis käsitleb autor lähenemiskeelu regulatsiooni, liike ja praktikat Eestis. Peale selle tutvustab autor antud peatükis Soomes olevat lähenemiskeelu seadust ja selle rakendamise võimalust ohvrite kaitseks.

¹ Kooli,R, Arus,T „Tallinna Naiste Kriisikodu: Naisi survestatakse perevägivalda vaikselt taluma“ (2011), <www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/video-tallinna-naiste-kriisikodu-naisi-survestatakse-perevagivalda-vaikselt-taluma.d?id=44950617> (28.04.2011).

Kolmandas peatükis on autor analüüsinud uuemaid kohtulahendeid, millest on välja toodud faktilised asjaolud lähenemiskeelu kohaldamise tingimuste, kestvuse ja rikkumiste kohta. Peale selle on kolmandas peatükis toodud välja analüüs, mis põhineb isikuvastaste kuritegude talituste ja lastekaitsetalituse menetlejate hulgas läbiviidud küsimustike põhjal ning analüüs prokuröride intervjuudest.

Lõputöö uudsus seisneb selles, et antud teemat ei ole varem uuritud ja Eesti õiguskirjanduses puuduvad artiklid seoses lähenemiskeeluga.

1. LÄHENEMISKEELD

1.1 Perevägivald

Lähenemiskeelu temaatika haakub tihedalt perevägivallaga, sest just vägivaldse pereliikme eest on ennast sageli kõige raskem kaitsta. Perevägivald on igasugune perekonnas toimuv füüsiline, seksuaalne või psüühiline väärkohtlemine, mis pannakse toime lähedases suhtes olevate isikute vahel. Otsene vägivald on ohvrile enesele suunatud vaimne, füüsiline või seksuaalne rünne. Kaudne vägivald on vaimne, füüsiline või seksuaalne rünne, mille pealtnägijaks olid vägivalla ohvriks langenu lähedased inimesed – lapsed, vanemad, abikaasa jt.² Peresisese vägivalla puhul on iseloomulik vägivalla kordumine pikema aja jooksul. Ohver on nõus korduvalt kannatama vägivaldada enne kui on nõus lõpetama vägivaldse suhte.³

2010. aasta kuritegevuse statistika näitas, et perevägivalla juhtumid moodustavad kehalise väärkohtlemise juhtumitest 28%, see on ligi 1200 juhtumit aastas.⁴

Perevägivalla ohvrid sageli ei teadvusta endale, et ka psüühiline vägivald on väärkohtlemine ja leitakse, et peresisene mõnitamine on normaalne kooselu juurde kuuluv nähtus. Sellist vägivaldada on autor näinud ka enda lähisugulaste perekondades. Pidevalt toimub üksteise halvustamine, sõimamine ning kõike seda tehakse sageli ka laste ees. Lastele omakorda on selline vanemate käitumine tekitanud õpiraskusi koolis ning samuti agressiivset käitumist teiste klassikaaslastega. Perevägivald on üsna alaregistreeritud nähtus, mitte ainult sellega paljude inimeste arvates seonduvate eelarvamuste tõttu, vaid ka lähisuhete tegeliku olemuse pärast: naistel, meestel ja lastel on raske tunnistada tõsiasja, et neile teeb haiget keegi, keda nad armastavad. Naised võivad

² Kase H, Pettai I, "Perevägivald Lääne-Eestis 2004-2005 Politseistatistika analüüs"

<www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=20776/Perev%E4givald_L%E4%E4neEestis2004.2005.Politseistatistika+analyys_LYHEM.pdf> (12.03.2011).

³ Journal of Interpersonal Violence, „Journal of Interpersonal Violence“ <jiv.sagepub.com/> (02.04.2012).

⁴Salla,J, Surva,J, „Perevägivaldajuhtumite menetluspraktika: 2010“ (2011), <www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=56017/Perev%E4givald+menetluspraktika+anal%FC%FCs++Juustiisministeerium+2011+avalik.pdf> (19.03.2012).

veenda end, et nende poolt kogetav füüsiline ja psühholoogiline väärkohtlemine ei ole tegelikult üldse vägivald, vaid kiindumuse märk, tõestus, et nende armastatu tahab neid paremaks muuta. Partneri poolt tekitatava vägivalda ohvrid ütlevad sageli, et vägivaldne isik muutub, et ta ei ole kogu aeg vägivaldne, vaid ajuti ka armastav ja lahke ning vägivalda päästis valla liigne kogus alkoholi, narkootikume või midagi muud. Kurb on see, et ohvrid ütlevad sageli, et nad kutsusid vägivalda ise esile, tehes või öeldes midagi valesti ja nad väärtsidki seda. Lastevastase perevägivalda olemus on eelmisega nii sarnane kui ka erinev. Väga väikesed lapsed ei pruugi olla midagi muud kogenud ja usuvad, et kõik vanemad on oma laste vastu vägivaldsed. Nad võivad arvata, et füüsiline ja psühholoogiline vägivald on normaalne distsiplineerimis- või õpetamisvorm peres – eriti kui niisugust vägivalda kasutatakse ka koolis. Nagu perevägivalda täiskasvanutest ohvrid, sõltuvad lapsedki oma perekeskkonnast armastuse, kuid ka praktiliste hüvede, nagu peavarju ja toidu, mõttes. Selle tulemusena registreeritakse perevägivalda võrreldes selle tegeliku esinemisega äärmiselt vähe.⁵

Eestis puudub perevägivalda reguleeriv spetsiifiline seadusandlus ning kehtiv seadusandlus ei ava definitsioone ja meetmeid, millega perevägivalda vastu võidelda. Võrdluseks võib tuua Soome, kus on olemas eraldi perevägivalda seadus. Füüsiline vägivald, mida pannakse toime mitte avalikus kohas, vaid eravalduuses, muutus Soomes ametliku süüdistuse objektiks ja karistatavaks alates 1. septembrist 1995. aastal. Võrreldes varasema perioodiga on prokurör pärast uuendust kohustatud algatama kohtuasja, isegi kui kahjukannataja ehk ohver polegi vastavat kuriteoavaldust teinud. Soomes hakkas seadus lähenemiskeelu kohta kehtima 1. septembril 1999. aastal.

Soomes on lähenemiskeeldu võimalik taotleda ringkonnakohtult kas tavalise või laiendatuna. Tavaline lähenemiskeeld tähendab, et keelu all olev inimene ei tohi kohtuda, võtta ühendust või üritada ühendusevõtmist, jälitada või jälgida seda inimest, keda keeluga mõeldakse kaitsta. Laiendatud lähenemiskeeluga võib keelata ka viibimise näiteks kaitstava isiku kodu või töökoha

⁵ Kane, J, "Perevägivald" (2008),
<ec.europa.eu/justice_home/daphnetoolkit/files/others/booklets/05_daphne_booklet_5_et.pdf> (05.03.2011).

lähedal. Ajutiselt võib lähenemiskeelu määrata ka politseiametnik. Lähisuhtevägivalla puhul on lähenemiskeeld paljudel juhtudel kogu ühiskonna jaoks kiire, suhteliselt odav ja valutu lahendus.⁶

Niinimetatud pere-sisene lähenemiskeeld ehk ühist eluaset jagavate isikute suhtes kohaldatav lähenemiskeeld rakendatakse kõige sagedamini politsei poolt koheselt ja vajadusel võetakse vägivaldsete ka vahi alla. Peresise lähenemiskeelu all olev isik peab lahkuma pere elukohast ja ei tohi sinna tagasi pöörduda. Samuti ei tohi ta kohtuda ega suhelda, jälitada ega jälgida lähenemiskeeluga kaitstud isikut. Lisatingimusena võidakse keelata ka ühise eluaseme läheduses viibimine. Karistus lähenemiskeelu rikkumise eest on rahatrahv või kuni ühe aasta pikkune vangistus.⁷

Vägivaldsete saab ühiskonnalt selge sõnumi, et tema käitumist ei aktsepteerita ning selle jätkamine toob talle endale tõsiseid tagajärgi. Vägivaldsetelt võetakse õigus läheneda ohvrile, võtta temaga ühendust telefoni või kirja teel, mõjutada või ähvardada teda. Samas jäetakse talle võimalus käia tööl, suhelda vabalt teiste inimestega jms.⁸

Lähenemiskeeld kergendab nende olukorda, kes elavad koos vägivaldse partneriga, kuna kodust ei pea lahkuma enam ohver vaid vägivaldsete. Lahendus ei ole küll lõplik aga esimene samm saab siiski sellega astunud. Eesti Vabariigis seevastu sellist võimalust praktiseeritud ei ole ning oma kodust peab hoopis lahkuma ohver, et ennast kaitsta.

Sarnase situatsiooniga jõustunud kohtulahend on olemas Euroopa inimõiguste kohtul Slovakkia näitel. Euroopa inimõiguste kohtulahend 15.09.2009⁹, (käsitleb ühist eluaset). Lahendi järgi oli tegemist Slovakkia perekonnaga, kus abikaasad elasid ühisel eluasemel koos lastega. Kannatanu ei jäänud rahule siseriikliku kohtu poolt tehtud otsusega ja väitis, et Slovakkia ametiasutused ei

⁶Perttu,S Mononen-Mikkilä,P Rauhala,R Särkkälä,P, “Ava Silmad” (2001), <www.hotpeachpages.net/lang/speak/paanavausVIRO.pdf> (12.04.2011).

⁷ Riigikogu kantslei õigus – ja analüüsiosakond, „Lähenemiskeelu regulatsioon ja perevähivalla statistika“ (2009), <www.riigikogu.ee> (15.02.2011).

⁸ Otstavel,S, “Kuidas läheneda lähenemiskeelule?” (2006), <www.epl.ee/artikkel/322640> (11.03.2011).

⁹ Case of E.S. and others v.Slovakkia.Application no.8227/04. European Court of Human Rights. 15.09.2009

kaitse teda ning lapsi piisavalt koduvägivalla eest. Kannatanu taotles, et abikaasa, kes oli eelnevalt süüdi mõistetud väärkohtlemises, lahkuks nende ühisest elukohast. Siseriikliku kohtu otsus jättis kannatanu taotluse rahuldamata, leides, et asjakohaste õigusaktide alusel ei olnud taotlejal õigus piirata oma abikaasa õigust kasutada ühisel kasutuses olevat vara. Euroopa inimõiguste kohus järeldas, et Slovakkia ei täitnud kohustust kaitsta taotlejat halva kohtlemise eest, leides, et see on vastuolus art 3 ja 8 ga.¹⁰ EIÕK artikli 8 lõikega 1 – igäühel on õigus sellele, et austataks tema perekonna- ja eraelu. Eraelu puutumatus on õigus tulenevalt Eestis kehtivast põhiseadusest ka kannatanul. Eesti Põhiseaduse § 33 tulenevalt on igäühe kodu puutumatu. See ei tähenda aga seda, et õigust kodu puutumatusel ei saa ajutiselt ära võtta. Eriti juhul, kui tegemist on kriminaalasjaga (kehalise väärkohtlemise puhul) ja kuhu avalik institutsioon peab sekkuma, et kaitsta isiku õigusi.

1.2 Lähenemiskeeld ja isikute põhiõigused

Lähenemiskeeld on kaitseabinõu eelkõige peresisese vägivalla ja isikuvastaste kuritegude puhul, mille eesmärgiks on füüsilise isiku elu, tervise, vabaduse või rahu vastu suunatud häirimise tõrjumine.

Lähenemiskeelu rakendamise puhul üritatakse kaitsta vägivallaohvrit, mille raames riivatakse aga vägivallatseja põhiõiguseid. Eesti Vabariigi Põhiseaduse (EV Põhiseadus) järgi on põhiõigusteks õigus elule, tervisele, perekonna kaitsele, piinamise, julmalt või väarikust alandavalt kohtlemise keeld.¹¹

Lähenemiskeelu rakendamine riivab eelkõige vägivallatseja selliseid põhiõigusi nagu perekonna- ja eraelu puutumatus.

¹⁰ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, 04.11.1950, jõustunud 16.04.1996 - RT I 16.04.1996... RT II 2000, 11, 57

¹¹ Eesti Vabariigi põhiseadus, 28.06.1992, jõustunud 03.07.1992 - RT 1992, 26, 349, II pkt.

EV Põhiseaduse § 27 kohaselt ning Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 8 järgi on perekond riigi kaitse all ja igaühel on õigus nõuda, et austataks tema perekonnaelu puutumatus. Selle õiguse kasutamist võib piirata üksnes artikli 8 lõikes 2 nimetatud juhtudel, see tähendab juhul kui see on kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.¹²

Vabalt liikumise õigust, mis on toodud EV Põhiseaduse § 34, riivatakse, kui lähenemiskeelu kohaldamisega määratakse objektid, kuhu vägivallatseja minna ei tohi. Muidugi ütleb § 34 ka seda, et õigust vabalt liikuda võib seaduses sätestatud juhtudel ja korras piirata teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks. Teiste inimeste all mõistetakse siin vägivallaohvreid ja lähenemiskeelu kohaldamisega kaitstaksegi nende õigusi ja vabadusi ning tõkestatakse kuriteo toimepanemist. Juhul, kui vägivallatsejal ei lubata minna tema endisesse elupaika, kus elab vägivalla ohver, võib tekkida küsimus selles osas, et koos vabalt liikumise õigusega võetakse ära ka tema õigus omandi vabale valdamisele, kasutamisele ja käsutamisele.¹³ Tegelikult ei kao tema õigus oma omandit vabalt vallata, käsutada ja kasutada. Soomes on reguleeritud see nii, et kui isikul keelatakse oma elukohta minna, siis esialgu antakse temale võimalus võtta oma elukohast kõik eluks vajalikud asjad, ning seejärel paigutatakse tema elama ajutisse elukohta. Eestis selline praktika puudub.

Inimõiguste Ülddeklaratsiooni 29 artikli 2 punkt ütleb, et oma õiguste ja vabaduste teostamisel peab iga inimene alluma vaid sellistele piiramistele, mis on seadusega kehtestatud ainsa eesmärgiga tagada teiste inimeste õiguste ja vabaduste tarvilik tunnustamine ja austamine ning moraalist, avalikust korrast ja üldise heaolu nõuetest kinnipidamine demokraatlikus ühiskonnas.

¹² Uibopuu, H. J. *Inimõiguste rahvusvaheline kaitse* (Salzburg ja Tallinn 2000), lk 57.

¹³ Eesti Vabariigi põhiseadus § 32 lg 2.

1.3 Lähene miskeeld tsiviilõiguses

Lähene miskeeld on Eesti tsiviilõiguses võrdlemisi uus õiguskaitse vahend. Tsiviilasjades kohaldavad kohtud lähene miskeeldu kahel juhul: esiteks hagi tagamise abinõuna hagimenetluses või esialgse õiguskaitse abinõuna hagita menetluses. Lähene miskeeldu kui esialgse õiguskaitse või hagi tagamise abinõu kohaldamise eeldused tulenevad hagi tagamise üldistest eeldustest. Kohus võib hageja taotlusel hagi tagada, kui on alust arvata, et tagamata jätmine võib raskendada kohtuotsuse täitmist või selle võimatuks teha. Samas võib kohus reguleerida vaidlusalust õigussuhet, eelkõige asja kasutusviisi, kui see on vajalik olulise kahju või omavoli vältimiseks või muul põhjusel.

Teiseks on lähene miskeeldu võimalik määrata ka iseseisva tsiviilõigusliku kaitse vahendina isikuõiguse rikkumise korral. VÕS § 1055 lg 1 sätestab: kui kahju õigusvastane tekitamine on kestev või kui kahju õigusvastase tekitamisega ähvardatakse, võib kannatanu või isik, keda ähvardati, nõuda kahju tekitava käitumise lõpetamist või sellega ähvardamisest hoidumist. Kehavigastuse tekitamise, tervise kahjustamise, eraelu puutumatus e või muu isikuõiguste rikkumise puhul võib muu hulgas nõuda kahju tekitaja teisele isikule lähene miskeeldu keelamist (lähene miskeeld), eluaseme kasutamise või suhtlemise reguleerimist või muude sarnaste abinõude rakendamist. Isikuõiguse kaitse abinõuna määratava lähene miskeeldu maksimaalne tähtaeg on kolm aastat. TsMS § 545 kohaselt kuulab kohus enne lähene miskeeldu või muu isikuõiguse kaitse abinõu rakendamist ära isiku, kelle suhtes abinõu rakendamist taotletakse ja isiku, kelle huvides abinõu rakendamist menetletakse. Vajaduse korral kuulab kohus ära ka nimetatud isikute lähedasi isikuid, isikute elukohajärgse valla- või linnavalitsuse või politseiasutuse. Hagi tagamise või esialgse õiguskaitse korras kohaldatava lähene miskeeldu korral on kohtu ärakuulamiskohustus reguleeritud TsMS § 384 lg 3 lausega 2, mille kohaselt kohus võib kostja eelnevalt ära kuulata, kui see on ilmselt mõistlik, eelkõige kui avalduses taotletakse vaidlusaluse õigussuhete esialgset reguleerimist.¹⁴

¹⁴ Vutt, M, "Lähene miskeeldu kohaldamine tsiviilkohtumenetluses. Analüüs. Riigikohus Õigusteabe Osakond" (2008), <www.riigikohus.ee/vfs/681/L%E4henemiskeelduAnalyyys.pdf> (10.03.2011).

Lähenemiskeelu, kui tsiviilõigusliku kaitseabinõu kohaldamise eeldused tulenevad võlaõigusseadusest. Kaitstavad hüved on kriminaamenetluses ja tsiviilmenetluses kasutusel oleval lähenemiskeelul samad. Nende erinevus seisneb vaid sõnastuses ning selles, et ühte lähenemiskeelu liiki kasutatakse kriminaalmenetluse ajal, kuid teist väljapool kriminaalmenetlust. Tsiviilkohtu poolt lähenemiskeeldu taotledes ei pea kannatanu olema eelnevalt teinud avaldust politseisse. Samas on kannatanul võimalus ka peale kriminaalmenetluse lõpetamist, näiteks koosseisu puudumisega, pöörduda lähenemiskeelu taotlemiseks tsiviilkohtu poole.

2. LÄHENEMISKEELD JA KOHALDAMISE PRAKTIKA

2.1 Lähemiskeeld ja ajutine lähemiskeeld kriminaalmenetluses

Kriminaalmenetluses on lähemiskeeluga võimalik kahtlustataval ja süüdistataval keelata teatud paikades viibimise ning ohvrile lähenemise ja temaga suhtlemise. Täiendavaid lisapiiranguid kahtlustatavale ja/või süüdistatavale lähemiskeeluga ei kehtestata, küll laieneb lähemiskeelust eraldiseisvana laste suhtes seksuaalkuritegude toimepanijatele lastega töötamise keeld.¹⁵

Lähemiskeeld võib olla ajutine (määratakse kriminaalmenetluse ajaks) või nn „pikaajaline“ (pärast kriminaalmenetluse lõppu kohtu määratava lähemiskeelu tähtaeg võib olla kuni 3 aastat). Ajutist lähemiskeeldu kohaldatakse kahtlustatavale või süüdistatavale kannatanu nõusolekul.¹⁶ Ajutist lähemiskeeldu saab rakendada selliste karistusseadustikus sätestatud kuritegude korral nagu tervisevastased süüteod, vägivallateod, vabadusvastased süüteod ja seksuaalse enesemääramise vastased süüteod.¹⁷

Kuid ainuüksi mõne antud kuriteo toimepanemisest ei piisa. Ajutise lähemiskeelu kohaldamise otsustamisel arvestatakse lisaks kuriteokoosseisu olemasolule ka sellega, kas on olemas reaalne oht, et kuritegu kannatanu vastu võib korduda. Seega tuleb lähtuda konkreetsest rikkumisest ja selle kordumise ohust sama isiku vastu, ning kui ajutine lähemiskeeld on mõistlik vahend hoidmaks ära uue kuriteo toimepanemist kannatanu vastu, siis seda ka kohaldada. Lihtsalt kuriteo toimepanemisest, ilma reaalse ohuta selle kordumiseks, ajutise lähemiskeelu kohaldamiseks ei piisa. Kui kuritegu on toime pandud, tuleb sellest teatada politseisse. Politsei alustab asjaolude uurimiseks menetlust. Kui selgub, et kannatanu kaitseks tuleks kohaldada ajutist lähemiskeeldu, siis saab ajutise lähemiskeelu taotluse tegemiseks ettepaneku teha nii

¹⁵ Tammiste, B, Kriminaalpoliitika osakond Kriminaalteabe ja analüüsi talitus, „Lähemiskeelu kasutamine kriminaalmenetluses“ (2009), <www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=52532/L%E4henemiskeelu+kasutamine+kriminaalmenetluses.pdf> (27.02.2011).

¹⁶ Kriminaalmenetluse seadustik, 12.02.2002, jõustunud 01.07.2004 -RT I 2003, 27, 166, § 141¹ lg 2.

¹⁷ Karistusseadustik, 06.06.2001, jõustunud 01.09.2002 - RT I 2001, 61, 364, 9 ptk.

menetleja kui ka kannatanu ise. Oluline siinkohal on asjaolu, et ajutise lähenemiskeelu kohaldamiseks on vaja kannatanu nõusolekut.¹⁸ Ajutise lähenemiskeelu määrusest antakse koopia kahtlustatavale või süüdistatavale ja kannatanule ning saadetakse kannatanu elukohajärgsele prefektuurile.¹⁹ Autor oma igapäevases töö praktikas ei ole aga kordagi näinud ühtegi määrust, mis oleks saadetud elukoha järgsele prefektuurile. Sellega seoses puudub piirkonnapolitseinikel ja patrullpolitseinikel väga vajalik info perevägivallatsetest ja nende suhtes rakendatud lisameetmetest. Autori arvates peaks selline informatsioon olema kättesaadav ka politseiautodes olevatest andmebaasidest. Hetkel võib tekkida olukord, kus politseipatrull minnes sündmuskohale, kus kannatanu väidab, et teisel isikul on tema suhtes lähenemiskeeld, kuid ühtegi dokumenti selle kohta näidata ei ole, ei saa ka patrull realselt sündmuskohal midagi teha. See kõik viib aga selleni, et ohver jääb vägivallatseja ees kaitsetuks.

Eeluurimiskohtunik või kohus teavitab ajutise lähenemiskeelu kohaldamisest viivitamata ka muid isikuid, keda lähenemiskeeld puudutab.²⁰ Muude isikute all saab siin mõelda pereliikmeid ja näitseks kannatanu ettepanekul tema ülemuse või teiste isikute teavitamist, kellel kannatanu arvates on oluline seda teada, sõltuvalt siis muidugi sellest, mida ajutise lähenemiskeeluga täpsemalt piiratakse. Samuti on oluline teavitada lähenemiskeelust kooli ja lasteaeda kui vägivallatsejale on määratud lähenemiskeeld laste suhtes. Ajutist lähenemiskeeldu on võimalik taotleda ja seda kohaldatakse kohtueelses menetluses või kohtumenetluses, kriminaalmenetluse alustamisest kuni kohtuotsuse jõustumiseni.

2.2 Karistuse mõistmisega seotud lähenemiskeeld

Lähenemiskeeluga saab nõuda teatud isikutele lähenemise keelamist kui see on vajalik elu, tervise, vabaduse või rahu kaitseks. Ajutise lähenemiskeelu taotlusest on võimalik ka taganeda, kuna seda saab kohaldada ainult kannatanu nõusolekul. Kui kannatanu oma soovist taganeb, siis ei ole võimalik ajutist lähenemiskeeldu kohaldada. Ka pärast (eluurimis) kohtuniku poolt

¹⁸ Kriminaalmenetluse seadustik § 141¹ lg 2.

¹⁹ Kriminaalmenetluse seadustik § 141¹ lg 6.

²⁰ Kriminaalmenetluse seadustik § 141² lg 1.

koostatud ajutise lähenemiskeelu kohaldamise määrust saab kannatanu taotleda või anda prokuratuurile oma nõusolek ajutise lähenemiskeelu tingimuste muutmise või selle tühistamise taotlemiseks.²¹ Ajutise lähenemiskeelu tingimuste muutmise või selle tühistamise määruse tegemiseks tutvub eeluurimiskohtunik või kohus kriminaaltoimikuga ja küsitleb kahtlustatavat või süüdistatavat ja kannatanut taotluse põhjendatuse selgitamiseks. Eeluurimiskohtuniku juurde või kohtusse kutsutakse prokurör, kannatanu, kahtlustatav või süüdistatav ning kahtlustatava või süüdistatava taotlusel kaitsja.²² Prokuröride väitel on hetkel kohtupraktika selline, et kahtlustatava asemel võib tulla kohale vaid tema kaitsja. Antud asjaolu tekitab probleeme, kuna kahtlustatav võib jätkata kannatanu terroriseerimist väites, et tema ei teadnudki, et temale on määratud lähenemiskeeld ja, et tema ei võinud kannatanule läheneda. Seaduse järgi antakse ajutise lähenemiskeelu tingimuste muutmise või tühistamise määruse koopia kahtlustatavale või süüdistatavale ja kannatanule ning muule isikule, keda lähenemiskeeld puudutab.²³ Tegelikult toimub aga asi nii, et kui kaitsja on läinud ilma kahtlustatavata kohtusse, siis antakse see määrus kaitsja kätte. Juhul kui kaitsjal ei ole võimalik kohe kahtlustatavale määrust edastada, saabki kahtlustatav väita, et tema ei teadnud asjast midagi. Ajalist piirangut ajutise lähenemiskeelu muutmiseks või tühistamiseks seadusandja poolt kannatanule ette antud pole. Seda võib taotleda siis, kui kannatanu seda soovib.

Lähenemiskeelu rikkumiste puhul on oluline eristada rikkumisi, mis on seotud keelu tingimuste mittetäitmisega, näiteks kannatanuga võetakse jätkuvalt ühendust, tullakse lähemale kui kõnetamiskaugus, ning mis on klassifitseeritavad uue kuriteona. KarS-i § 331² kohaselt karistatakse lähenemiskeelu või muu isikuõiguse kaitse abinõu rikkumise eest rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega. See karistusnorm laieneb ka tsiviilõiguslikule lähenemiskeelule. Lähenemiskeelu rikkumise koosseisu moodustamiseks KarS-i § 331² kohaselt peab rikkumine olema toime pandud korduvalt või sellega peab olema põhjustatud oht isiku elule, tervisele või varale. Autori arvates on selline regulatsioon liialt leebe kuna see annab kahtlustatavale võimaluse ohvrit edasi terroriseerida. Juba selline sõnastus seaduses, et on vaid karistatav korduval rikkumisel annaks just, kui kahtlustatavale selge sõnumi, et ühel korra võib ta

²¹ Kriminaalmenetluse seadustik § 141³ lg 1.

²² Kriminaalmenetluse seadustik § 141³ lg 2.

²³ Kriminaalmenetluse seadustik § 141³ lg 3.

ikkagi minna veel kannatanut terroriseerima. Seda enam kui terroriseerimine toimub selliselt, et kannatanu ei suuda seda hiljem tõendada. Seoses rikkumistega võib ka ette tulla, et kannatanu ise rikub lähenemiskeeldu, võtab ühendust kahtlustatavaga või läheb tema juurde elama. Eesti lähenemiskeelu regulatsioon sellisel juhul kannatanu osas eraldi meetmeid ette ei näe.²⁴ Autori arvates võiks ka kannatanu poolne lähenemiskeelu rikkumine olla karistatav, sest see vähendaks emotsiooni ajendil kirjutatud lähenemiskeelu taotlusi.

Ajutise lähenemiskeelu kohaldamise või sellest keeldumise peale võib esitada määruskaebuse KrMS-I 15. peatükis sätestatud korras.²⁵ Kahtlustatav, süüdistatav või tema kaitsja võib ajutise lähenemiskeelu kohaldamisest kolme kuu möödumisel esitada kohtule taotluse kontrollida ajutise lähenemiskeelu põhjendatust või muuta ajutise lähenemiskeelu tingimusi. Uue taotluse võib esitada pärast kolme kuu möödumist eelmise taotluse läbivaatamisest.²⁶ KrMS § 385 p 6 kohaselt ei saa ajutise lähenemiskeelu põhjendatuse kontrollimise määrust vaidlustada. Kannatanu taotlusel või prokuratuuri taotlusel ja kannatanu nõusolekul võib eeluurimiskohtunik või kohus määrusega muuta ajutise lähenemiskeelu tingimusi või tühistada ajutise lähenemiskeelu.²⁷ Juhul kui rikutakse lähenemiskeeldu võlaõigusseaduse mõistes (mitte uurimise ajal), ning rikkumisega on põhjustatud oht isiku elule, tervisele või varale, või kui seda on rikutud korduvalt on võimalik isikut karistada rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.²⁸

²⁴ Vutt, Lähenemiskeelu, *supra nota* 14..

²⁵ Kriminaalmenetluse seadustik § 141¹ lg 5.

²⁶ Kriminaalmenetluse seadustik § 141².

²⁷ Kriminaalmenetluse seadustik § 141³.

²⁸ Karistuseseadustik § 331².

2.3 Lähenediskeeld Soomes

Sarnaselt Eestiga on ka Soomes lähenediskeeldu üheks eesmärgiks ennetada raskeid isikuvastaseid kuritegusid ning kaitsta ohvrit järjepideva ahistamise eest. Lähenediskeeldu saab Soomes määrata isiku elu, tervise, isikuvabaduse või rahu vastu suunatud kuriteo puhul. Oluliseks erinevuseks lähenediskeeldu kohaldamise praktikas on see, et võrreldes Eestiga määratakse Soomes lähenediskeeldu ka siis kui isikutel on ühine kinnisvara. Lähenediskeeldu kehtestamise üheks tingimuseks on see, et toimepandud kuritegu või ahistamine on ka väliselt märgatav. Soovituslik on koguda ise võimalikult palju tõendeid, mis näitavad, et lähenediskeeldu rakendamine oleks põhjendatud. Oht ei pea olema just füüsilist laadi vaid ka näiteks kodu puutumatus rikkumine, ahistamine või vaimne kiusamine nagu telefoniterror, kus pidevalt helistatakse või saadetakse sõnumeid, või siis saadetakse pidevalt e-maile. Kõikidel nendel juhtudel saab samuti lähenediskeeldu rakendada. Lähenediskeeldu taotlemine on püütud teha võimalikult lihtsaks. Taotlusvormile lisaks ja selle toetuseks on avaldatud lähenediskeeldu taotlemist ja määramist käsitlev brošüür. Abi ja nõu saab ka näiteks Soome Advokatuuri juristidelt ja kuriteoohvrite juristinõuandlast.²⁹

Võrreldes Eestiga on Soomes olemas eraldi Lähenediskeeldu seadus. Seelses Lähenediskeeldu seaduses on reguleeritud neli erinevat lähenediskeeldu liiki: üldine lähenediskeeld, laiendatud lähenediskeeld, ajutine lähenediskeeld ja peresisene lähenediskeeld.³⁰

Tavaline lähenediskeeld hõlmab keeldu kohtuda, läheneda või võtta mingil moel ühendust kaitstud isikuga. See tähendab seda, et ühendust ei tohi ohvriga võtta ka kasutades telefoni ja arvutit. Samuti ei tohi saata temale kirju, teda jälitada ega muul moel jälgida. Lisaks sellele hõlmab antud keeld ka positiivset kontakti – seega on näiteks lillede või kingituste saatmine keelatud. Kui taotleja on teadlik, et põhivormi lähenediskeeldust ei piisa tema kaitseks, võib ta

²⁹ Asjanajotoimisto Kuusivaara OY, „Lahestymiskielto „ <www.kuusivaara.com/Lahestymiskielto.htm> (27.03.2012).

³⁰ Vutt, Lähenediskeeldu, *supra nota* 14.

taotleja laiendatud lähenemiskeeldu. Laiendatud keelu eesmärk on kaitsta isiku kodu puutumatus ja võidelda ka ahistamisega muus elukeskkonnas. Laiendatud keeldu kasutatakse näiteks olukordades, kus keelu taotlejat häiriv isik külastab korduvalt taotleja töökohta, elurajooni või kooli. Laiendatud lähenemiskeeld hõlmab kõiki põhivormi keelu omadusi, kuid sellele lisandub keeld elada ja viibida teatud piirkonnas ehk kaitstava isiku elukoha, suvila, töökoha või kohtus eraldi sätestatud muu sellega võrreldava viibimiskoha läheduses. Muu võrdväärne koht võib olla mis tahes koht, kus end ohustatuna tundev isik käib regulaarselt, näiteks lasteaed või kool. Keeld võib vajaduse korral katta ka näiteks marsruudi, mida mööda keelu taotleja läheb tööle. Laiendatud lähenemiskeeldu sisalduv hoone või territoorium on võimalikult täpselt määratletud. See on oluline, sest ka keelustatud isiku õigusi tuleb austada ja tema tegevusulatust ei tohiks piirata rohkem, kui on vajalik. Lähenemiskeelu taotluses on eraldi määratud meetritega või linnaosa täpsusega, kus keelu saanud isik ei tohi viibida.³¹

Sarnaselt Eestiga on ka Soomes võimalik määrata ajutist lähenemiskeeldu. Ajutist lähenemiskeeldu saab määrata nii prokurör, ringkonnakohtunik kui ametnik. Kiireloomulistel juhtudel, kus sekkuda tuleks kohe, saabki ametnik sellise ostuse vastu võtta ja ajutise lähenemiskeelu määrata. Peale seda kolme päeva jooksul tuleb juhtum aga üle anda ringkonnakohtule, kus võetakse vastu otsus edasise lähenemiskeelu rakendamise osas. Ajutine lähenemiskeeld jõustub kohe, kui asja arutav kohus ei määra teisiti. Enne keelu kehtestamist peab andma mõlemale osapoolle võimaluse rääkida asjast. Mõnikord võib olukord siiski olla selline, et konsulteerimine ei ole vajalik või lähenemiskeelu taotlus on ilmselgelt põhjendamatu. Ajutise lähenemiskeelu otsust ei tohi eraldi edasi kaevata ning kui ajutine lähenemiskeeld on juba kindlaks määratud, peab taotleja ilmuma kohtusse, et nõuda tegeliku lähenemiskeelu kehtestamist. Kui taotleja ei ilmu kohale, siis keeldu ei saa kehtestada.³²

Neljandaks liigiks on Soomes peresisene lähenemiskeeld. Erineb ta Eestis olevast lähenemiskeelust eelkõige selle poolest, et isik, kellele lähenemiskeeld on määratud, peab lahkuma oma kodust ning ta ei saa sinna tagasi pöörduda, vähemalt seni kaua kui kehtib

³¹ Vutt, *Lähenemiskeelu*, *supra nota* 14.

³² Finlex, „Laki Lähestymiskiellosta“ (1998), <finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980898> (17.03.2012).

lähenemiskeeld. Peresisene lähenemiskeeld jõustus Soomes 2003.aastal. Tavaliselt määratakse peresisest lähenemiskeeldu isiku elu, tervise või vabaduse vastu suunatud kuriteo või selle ohu vastu võitlemiseks. Isik, kelle suhtes on määratud lähenemiskeeld, ei tohi kohtuda, ega muul viisil ühendust võtta isikuga, keda keeluga kaitstakse. Antud lähenemiskeeldu on võimalik määrata ka laiendatult, mis tähendab, et keelata võib ka isiku lähenemist ohvri elu või töökohta. Pere sisene lähenemiskeeld ei mõjuta poolte rahalisi kohustusi (nt: üüri maksmine) ning keelu kehtestamisel ei ole õiguslikke tagajärgi seoses ühiste laste hooldusõiguse, suhtlusõiguse ega ülalpidamisega. Lastega kohtumiste korraldamine tuleb kokku leppida eraldi. Suhtlemise viisik võib olla nii arvuti, telefon või kohtumine sotsiaaltöötaja juuresolekul. Pere sisest lähenemiskeeldu võib määrata kuni kolmeks kuuks. Peresisese lähenemiskeelu eelduseks on see, et taotleja ja see, kelle vastu keeldu taotletakse, elavad samas leibkonnas. Elukoht ise loomulikult ei ole oluline keelu taotlemisel; see võib olla korrusmaja, kahepere või ridaelamu osa või maja. Keelu määramise kriteeriumiks ei piisa poolte ühistest ruumidest, nagu näiteks sauna ja harrastusruumid. Keeld nõuab keelustatud isiku väljakolimist ühisest elukohast ning ta ei saa sinna tagasi pöörduda. Ka peresisene lähenemiskeeld hõlmab põhilise lähenemiskeelu mõjusid. Keelualune ei tohi kohtuda ega muul viisil ühendust võtta isikuga, keda keeluga kaitstakse.³³

Lähenemiskeeldu on Soomes võimalik taotleda kas politseilt või otse ringkonnakohtult, kirjalikult või suuliselt. Lisaks sellele võib lähenemiskeeldu määrata ka sotsiaalasutus. Lähenemiskeeldu annab tavaliselt selle paiga ringkonnakohus, kus lähenemiskeeluga taotleja elab. Lähenemiskeelu taotlust käsitletakse ringkonnakohtus alati eelisjärjekorras ja ringkonnakohus peab hoolitsema selle eest, et asi saaks põhjalikult käsitletud. Taotlused võetakse vastu ja registreeritakse kriminaalasjade menetluse süsteemi, kust taotlus ja muud asjakohased dokumendid edastatakse viivitamata asja käsitlevale kohtunikule. Keelu sätestamisel peavad seal olema keelu ulatus ja võimalikud erandid ning teatamine keelu rikkumisega seotud karistusest. Keelu lõppemise kuupäev on märgitud otsuses. Lähenemiskeeldu võib määrata kuni aastaks ja selle jätkamine nõuab alati uut kohtumenetlust, sest poolte tingimused on võinud

³³ Poliisi, „Lahestymiskielto suomi“ (2009), <[www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/ExternalFiles/lahestymiskielto suomi 2009/\\$file/lahestymiskielto suomi 2009.pdf](http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/ExternalFiles/lahestymiskielto%20suomi%202009/$file/lahestymiskielto%20suomi%202009.pdf)> (03.04.2012).

muutuda aasta jooksul. Keeldu võib pikendada maksimaalselt üks aasta korraga. Keeld jääb kehtima ka sellisel juhul, kui see otsus edasi kaevatakse, vähemalt seni ajani kui uuem otsus varasemat ei tühistata.³⁴

Kõik rakendatud lähenemiskeelud kantakse spetsiaalsesse politsei nimekirja ning politsei kontrollib keelde ja võib kasutada sunnimeetmeid keelu rikkumise korral. Lähenemiskeelu rikkumine Soomes on kriminaliseeritud. Tahtliku rikkumise eest võib karistada rahatrahvi või kuni ühe aastase vangistusega. Lähenemiskeelu sisu saab muuta, kui see on põhjendatud osapoolte muutunud asjaolude tõttu või mõnel muul põhjusel. Nõude võib teha nii keeluga kaitstud, kui keelu all olev isik. Avaliku võimu esindajatel ei ole õigust omal algatusel taotleda lähenemiskeelu lõpetamist või muutmist. Taotlus võib olla suuline või kirjalik. Lähenemiskeeldu võib muuta - leevendada või raskendada selle tingimusi. Taotleja vastu suunatud ahistamine on võinud suureneja ja sel juhul võib keeldu muuta lähenemiskeelust laiendatud lähenemiskeeluks. Juhul, kui keelualune on vähendanud ahistamist, ning on alust arvata, et laiendatud lähenemiskeeldu enam ei vajata, võib keeldu muuta tavaliseks lähenemiskeeluks. Lähenemiskeelu muutmise vajadus võib tekkida siis, kui kaitstava alaline elukoht muutub. Juhul, kui tegemist on laiendatud lähenemiskeeluga, on vaja keeldu märgitud keeluala muuta. Osapooled ei saa omavahel kokku leppida, kuidas keeldu muudetakse, vaid otsuse teeb kohus.³⁵

Soomes on tänu Lähenemiskeelu seadusele tagatud ohvri kiire kaitsmine vägivallatseja eest. Selleks, et isik saaks vajaminevat abi koheselt, ei pea alustama kõigepealt menetlust ja ootama nädalaid või isegi kuid. Politseinik või sotsiaaltöötaja nähes abivajajat, võib keeldu kohaldada koheselt. Autori arvates võiks ka Eestis olla sarnaselt Soome politseiga suuremad otsustamise õigused. Lisaks sellele tuleks paremaks muuta politsei ja sotsiaaltöötajate omavahelist koostööd. Sotsiaaltöötajad võiksid sarnaselt Soomega otsida vägivallatsejale uue ajutise elukoha. Eesti praktikas on tihti üheks põhjuseks, miks lähenemiskeeldu ei saa määrata see, et vägivallatseja ütleb, et temal ei ole kuhugi mujale elama minna. Selle probleemi saaks aga lahendada kohalikud

³⁴ Oikeuslaitos, „Lahestymiskielto „ (2012), <www.oikeus.fi/6568.htm> (27.03.2012).

³⁵ Vutt, Lähenemiskeelu, *supra nota* 14.

omavalitsused koostöös sotsiaaltöötajatega. Autori arvamusel tuleks neid kohustada otsima vägivaldsejale ajutine elukoht. Eestis on tavaline pigem see, et vägivaldaohver peab oma kodust lahkuma, kui soovib vägivaldseja käest pääseda. Omakorda on see kindlasti ka üheks põhjuseks, miks paljud vägivaldaohvrid ei pöördu politsei poole seoses perevägivaldaga. Kardetakse jääda ilma oma kodust, ning juhul kui vägivaldseja on ainuke perekonna sissetule allikas, siis ka rahast.

3. LÄHENEMISKEELU RAKENDAMISE UURING

3.1 Lähenemiskeelu kohtulahendite analüüs

Lõputöö autor on analüüsinud kohtulahendeid, mis on tehtud Harju Maakohtu esimese ja teise astme kohtute poolt. Analüüs on koostatud 20 kohtuasja põhjal, mida on menetletud erinevates Harju Maakohtutes ajavahemikul 2006- 2012.aasta veebruar.³⁶ Alljärgneva analüüsi sisuks on kohtu poolt määratud lähenemiskeelu vajaduse tekkemehhanismid, põhjused ja statistika.

Tekkepõhjused:

Valdava enamuse lähenemiskeelu kehtestamise põhjuseks on kodune perevägivald, mis on pea kõikides juhtumites seotud ka alkoholi tarbimisega. Vägivalla ohvriteks on endine abikaasa või elukaaslane mõningatel juhtudel ka lapsed. Osades juhtumites ei ole lapsed vägivallatseja lapsed vaid elukaaslase lapsed eelmistest abieludest- kooseludest. On ka juhtumeid, kus vägivalla ohriks on naabri laps.

Teise grupi moodustavad vaimset vägivalda teostavad isikud, kes sidevahendeid kasutades ähvardasid kannatanut, tülitasid öisel ajal telefonikõnedega, saatsid ähvardava ja solvava-alandava sisuga SMS-e või e-maile. Lisaks tülitasid nad eelpooltoodud moel kannatanu töökaaslasi ja lähedasi.

Koosseis:

Enamikel juhtudel moodustab vägivallategu KarS §121 (kehaline väärkohtlemine) koosseisu - peksmine, valu tekitamine, jäsemete väänamine, juustest kiskumine, kägistamine, hammustamine ja muud sellised teod.

KarS § 120 (ähvardamine) koosseisu moodustavad tapmisähvardused, ähvardamine vägivallaga, ka lubadus ruineerida avaldaja uut kooselu. On ähvardusi laste suhtes, mis seisnevad lubaduses

³⁶ Kohtud, kohtulahendite avalikustamine <<http://www.kohus.ee/kohtulahendid/index.aspx>> (09.02.2012).

lapsed omavoliliselt emalt ära võtta, ning samuti ähvardatakse lapsi tappa. Ähvardused on alati korduva iseloomuga.

Kars §122 (piinamine) koosseisu moodustab tegu, mis seisnes järjepidevas peksmises, mille tagajärjel sai kannatanu mitmeid tervisekahjustusi, näiteks lõualuumurru, esihammaste murru, ajukahjustuse ja mitmeid haavu erinevatesse kehapiirkondadesse.

Lähenemiskeelule allutatud isiku profiil:

Mees, kes liialdab alkoholitarbimisega. Haridustase on kohtualustel erinev, alates põhiharidusest kuni kõrghariduseni.

Korduv vägivallatsemine pereliikmete suhtes annab alust arvata, et isikud on vägivaldse iseloomuga, mis avaldub eriti alkoholihoobes olles. Kirjeldatud raevuhood viitavad ka nende psüühilisele ebastabiilsusele. Mitmed isikud on kriminaalkorras varem korduvalt karistatud. Karistatud on nad enamuse kordadel samuti isikuvastaste kuritegude eest. Samuti ka lähenemiskeelu rikkumise eest. Lugeses ja analüüsid kohtulahendeid on nende kõikide juhtumite asjaolud ja vägivallatsete profiil üsna sarnased, see tähendab seda, et vägivalda juhtum on toimunud elukaaslaste vahel ning tavaliselt on tegemist olnud peksimisega ehk füüsilise väärkohtlemisega, harvem vaimse kiusamisega. Harvem on olnud kallaletung muu pereliikme, kas oma ema või lapse suhtes.

Analüüsitud kohtulahendite järgi võis vägivallatsete läheneda vägivallaohvrile vaid kõnetamiskauguseni. Juhul, kui vägivallatsete oli end süüdi tunnistanud, mõisteti karistus kokkuleppemenetluse käigus. Mõnel juhul on lisaks kõnetamiskaugusele ära märgitud ka meetrid sise ja välisruumides näiteks kuni 100 meetrit väljas ja kuni 10 meetrit siseoludes. Ühel juhul on kõnetamiskauguseks märgitud 50 meetrit.

Kohtulahendis nr 2-10-11311/11 on esile kerkinud aga hoopis teistsugune probleem. Avalduse kohaselt on AG ja SB'i kooselust sündinud tütar. Avaldaja ja SB'I kooselu lõppes 06.04.2004.a. AG leiab, et lähenemis- ja suhtlemiskeelu rakendamine on vajalik, sest SB käitub pidevalt avaldaja suhtes vägivaldselt, ähvardab avaldajat, saadab pidevalt nii ähvardava kui paluva sisuga SMS-e ja helistab avaldaja mobiiltelefonile päeva jooksul loendamatu kordi, jälitab teda

tänavatel ja teistes avalikes kohtades. Avaldaja tunneb tõsist hirmu enda ja lapse julgeoleku pärast. Puudutatud isiku SB taoline käitumine on põhjustanud avaldajale psüühilisi üleelamisi ja kannatusi. Avaldaja ei ole teinud SB'ile takistusi lapsega kohtumiseks päevasel ajal, kuid ööseks kardab ta last SB juurde jätta. Kuna SB ei pea kinni mitte mingisugustest omavahelistest kokkulepetest, seepärast ei saa teda ka usaldada.

Selleks, et takistada SB'l last omavoliliselt lasteaist võtmast, leiab avaldaja, et SBI suhtes peab kohaldama lähenemis- ja suhtlemiskeeldu ka lapse AG suhtes. Samuti märgib avaldaja, et SB'i käitumine tema häirimise kaudu kahjustab ka last. AG turvalisus ja stabiilne elu on pikka aega olnud häiritud, sest SB ei anna oma tegevusest endale aru.

Kohtu hinnangul on kahju tekitava käitumise kestvust ja iseloomu arvestades põhjendatud alus arvata, et SB võib ka tulevikus avaldaja suhtes füüsilist ja vaimset vägivalda tarvitada. Seetõttu on iseenesest põhjendatud avaldaja poolt taotletud suhtlemis- ja lähenemiskeeldu rakendamine. Samas ei tohi SB'i suhtes rakendatavad meetmed riivata tema õigusi rohkem kui see on keeldude eesmärgist tulenevalt proportsionaalne. Kaitseabinõu valikul tuleb hinnata selle sobivust (kas abinõu võimaldab ära hoida kannatanut ähvardavat isikuõiguste rikkumist) ja vajalikkust (kas rikkumist ei oleks võimalik sama tõhusalt vältida mõne muu abinõuga, mis koormaks keeldu adressaati vähem) ning kaaluda ühelt poolt kahjustatud isikut ähvardava isikuõiguste rikkumise tõenäosust ja raskust ning teiselt poolt keelust tuleneva piirangu mõju keeldu adressaadile. Kohtu hinnangul on piisav määrata lähenemiskeeld ruumilise ulatusega 50 meetrit, hoonete siseruumides ulatusega 10 meetrit. Kohus arvestab muu hulgas asjaoluga, et avaldajal ja SBI on ühine alaealine laps, kellega SBI on õigus vastavalt lapse vanemate vahel kokkulepitud tingimustele suhelda. Samuti peavad vanemad teatud olukordades paratamatult kokku puutuma ja suuremast määratud vahemaast ei oleks võimalik kinni pidada. Lähenemiskeeldu adressaadile võiks sellega kaasneda põhiõiguste riive, mis ei ole lähenemiskeeldu eesmärgi saavutamiseks vajalik või mõõdukas. Sisuliselt samadel kaalutlustel ei pea kohus võimalikuks absoluutse suhtlemiskeeldu kehtestamist. Käesoleval hetkel ei ole isikute ühine laps oma vanusest tulenevalt võimeline lahus elava vanema SB'iga iseseisvalt suhtlema ning see saab toimuda üksnes avaldaja abil ja vahendusel. Samuti peab SBI olema õigus ühise lapsega suhtlemist puudutavates küsimustes avaldajaga ühendust võtta. Avaldaja isikuõiguste kaitseks seatud suhtluskeeldu

järgimise kontrollimiseks peavad taolised kontaktid toimuma püsivat taasedastamist võimaldavas vormis (kirjad, e-kirjad, tekstisõnumid).

Antud kohtulahendist on selgelt näha, et väga raske on ka lähenemiskeelu olemasolul vältida vägivaldset kui on ühine alaealine laps, kes iseseisvalt ei ole võimeline vägivaldse isaga iseseisvalt suhtlema. Tähest tahtma peab vägivallohver vestlema oma endise elukaaslasega ja viibima ühes ruumis vastu oma tahtmist.

Kohtulahendis number 1-12-250/3 on samuti SP kaitseks määratud kuriteos süüdistatavale DD'le lähenemiskeeld 18-kuuks ning on keelatud DD'1 viibida SP'i elukoha ja töökoha läheduses ning keelatud läheneda SP'ile kõnetamiskaugusele (50m) ning suhelda telefoni kaudu, kuid lubatud on suhtlemine e-posti kaudu ühise lapsega seotud küsimustes. Antud juhtumi puhul pidi kohus võimaldama süüdistaval kannatanuga vestelda kuna nende ühine laps oli kolme aastane, ning isaga iseseisev suhtlemine, ilma ema kaasabit, oleks olnud võimatu. Samas on lõputöö autori arvamus see, et kohus on lahendanud antud kohtulahendis probleemi paremini kui eelmises, kuna süüdistaval ei ole mitte mingit õigust kannatanule läheneda, mis sellest, et neil on ühine kolme aastane laps. Antud otsus kaitseb vägivallohvrit paremini.

Riigikohtusse on jõudnud vaid üks lähenemiskeeldu puudutav kaasus, kus kaevati lähenemiskeelu kohaldamise peale. Tegemist on 06.08.2010.a riigikohtulahendiga nr 3-1-1-59-10. Riigikohus on toonud välja antud lahendis põhipunktid, mis peavad olema toodud lähenemiskeelu kohaldamise otsuses. VÕS § 1055 lg 1 kohaldamisel peab kohus konkreetselt määratlema need tingimused (piirangud), mida lähenemiskeelu adressaadil kaitstava isiku suhtes järgida tuleb. Vastasel korral ei ole lähenemiskeeld täidetav ja kaotab oma mõtte. Lähenemiskeelu tingimuste määratlemisel peab kohus arvestama konkreetse juhtumi asjaolusid ja jälgima, et lähenemiskeeld ei riivaks adressaadi õigusi rohkem kui see on keelu eesmärgist tulenevalt proportsionaalne. Selleks tuleb kohtul konkreetse kaitseabinõu valikul hinnata selle sobivust (kas abinõu võimaldab ära hoida kannatanut ähvardavat isikuõiguste rikkumist) ja vajalikkust (kas rikkumist ei oleks võimalik sama tõhusalt vältida mõne muu abinõuga, mis koormaks lähenemiskeelu adressaati vähem) ning kaaluda ühelt poolt kahjustatud isikut ähvardava isikuõiguste rikkumise tõenäosust ja raskust ning teiselt poolt lähenemiskeelust

tuleneva piirangu mõju lähenemiskeelu adressaadile. Keelates lähenemiskeelu adressaadi füüsilise lähenemise kaitstavale isikule, peab kohus määratlema lähenemiskeelu ruumilise ulatuse, s.o minimaalse lubatud vahemaa lähenemiskeelu adressaadi ja kaitstava isiku vahel. Vastasel juhul ei ole hiljem võimalik selgelt tuvastada, kas lähenemiskeeldu on rikutud või mitte. Üldjuhul peaks lähenemiskeelu ruumiline ulatus olema kohtuotsuses väljendatud meetrites. Ka lähenemiskeelu ruumilise ulatuse määramisel peab kohus silmas pidama juhtumi asjaolusid ja lähtuma proportsionaalsuse põhimõttest. Vajadusel tuleb lähenemiskeeldu sõnastades ette näha erandjuhud, mil lähenemiskeeld ei kehti või kehtib väiksemas ulatuses. Näiteks kui lähenemiskeelu adressaat ja kaitstav isik töötavad ühes ja samas kohas, tuleks tavaliselt piirduda väiksema (nt 5-10 meetrit) lähenemiskeeluga või näha suurema vahemaa kehtestamise korral ette, et isikute ühises töökohas on lähenemiskeelu ruumiline ulatus erandina väiksem. Vastasel korral võib lähenemiskeelu tagajärjeks olla lähenemiskeelu adressaadi töökaotus, millega kaasnev põhiõiguste riive ei pruugi kõikidel juhtudel olla lähenemiskeelu eesmärgi saavutamiseks vajalik ja mõõdukas. Analoogiliselt võib vähemulatusliku lähenemiskeelu kohaldamiseks anda alust ka asjaolu, et lähenemiskeelu adressaadil ja kaitstaval isikul on ühine elukoht, kuid seda vaid tingimusel, et väiksema ulatusega lähenemiskeeld ei muuda keelu eesmärgi saavutamist ebareaalseks. Lähenemiskeelu ulatuse või kehtivuse võib ka muul moel seada sõltuvusse konkreetsest asukohast (nt. määrates selle suuremaks kaitstava isiku elukohas, väiksemaks avalikes kohtades või piirates lähenemiskeelu kehtivust üksnes kaitstava isiku elukohaga). Mõnikord võib olla põhjendatud näha üldisest lähenemiskeelust lühem vahemaa ette juhtudeks, mil keelu adressaat ja kaitstav isik viibivad sama hoone erinevates ruumides, mis on teineteisest eraldatud.

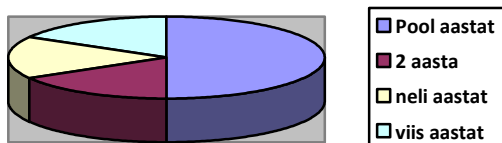
3.2 Prokuröride seas läbiviidud uurimuse meetodika ja analüüs

Autor kasutas prokuröride küsitlemisel andmekogumismeetodina struktureeritud intervjuud. Intervjuu viidi läbi kuue Põhja Ringkonnaprokuratuuri prokuröriga kellest kõik on tegelenud või tegelevad ka praegusel hetkel perevägivalda juhtumitega. Intervjuud viidi läbi 06.03.2012.a –

14.03.2012.a. Vastused kirjutati üles kasutades arvutit ning seejärel salvestati. Vestlused kestsid ajaliselt pool tundi kuni kolmveerand tundi. Intervjueeritavatele esitati 11 avatud küsimust ja üks suletud küsimus. Kokku esitati 12 küsimust, millest lõputöös leiab kajastamist töö autori poolt tehtud valik. Intervjueeritavatele selgitati vestlustulemuste anonüümset kasutamist uurimustöös.

Intervjueeritavate leidmisel probleeme ei esinenud ja kõik Põhja Ringkonnaprokuratuuri prokurörid, kes on töötanud perevägivalda prokuröridena olid nõus küsimustele vastama.

Intervjueeritud kuuest prokurörist kaks ei tööta enam perevägivalda prokurörina. Mõlemad lõpetasid oma töö selles valdkonnas 2010.aastal. Üks nendest töötas perevägivalda prokurörina neli aastat ja teine viis aastat. Ülejäänud kolm prokuröri on töötanud perevägivalda asjadega pool aastat ja üks prokurör kaks aastat.

Joonis 1. Intervjuus osalenud prokuröride töötamise aeg.

Intervjuudest selgub, et kui kannatanu soovib taotleda ajutist lähenemiskeeldu siis jõuab see kohtuni umbes nädala jooksul. Seda aga muidugi ideaalvariandis, kui ei ole vaja kannatanut täiendavalt üle kuulata, ning kui antud asjas on üle kuulatud ka kahtlustatav. Juhul kui kriminaalasjas kuulatakse kahtlustatav viimasena üle ning leitakse, et on vaja koguda veel tõendeid lisaks kannatanu ütlustele, venib antud protsess aga kuid. See tähendab seda, et kannatanu ei saa väga tihti vajalikku kaitset nii kiiresti kui seda tegelikkuses vaja oleks.

Asja lahendamise kiirus olenebki kõigist eelpool nimetatud põhjustest, muidugi ka sellest kas ajutise lähenemiskeeldu taotlejal on vägivallatsejaga ühiseid lapsi. Sellisel juhul tuleb ka otsustada,

kas laste suhtes oleks vaja kohaldada lähenemiskeeldu või kui lapsed ei ole ise suutelised vägivaltsenud vanemaga suhtlema, siis kuidas reguleerida suhtlemist kannatanu ja kahtlustatava vahel ilma, et kahtlustatav saaks kannatanut edasi terroriseerida. Lisaks sellele on praeguse regulatsiooni juures probleemiks see kui vägivallatseja ja kannatanu omavad ühist kinnisvara või kui kinnisvara kuulub vägivallatsejale. Sellisel juhul on prokuröride seisukoht selline, et nemad lähenemiskeelu taotlust rahuldada ei saa, kuna kohus ei rahuldaks seda. Eestis puudub võimalus tõsta vägivallatseja tänavale. Lisaks sellele oleneb lahendamise kiirus sellest, et milliseid tõendeid suudab kannatanu ise politseile esitada näiteks sõnumid, meilide vahetus või muu selline, mis tõendab kahtlustatava vägivaldsust või kannatanu pidevat psüühilist terroriseerimist.

Intervjuudest selgus, et osadel prokuröridel puudub praktika, kus kohus oleks keeldunud lähenemiskeelu kohaldamisest. Ühel juhul keeldus prokurör lähenemiskeelu kohaldamisest, kuna arvas, et pigem peaks minema kahtlustatavat vahistama. Antud fakt on tingitud kindlasti ka asjaolust, et enamus prokuröridest konsulteerib enne lähenemiskeelu taotlusega kohtusse minemist, kas antud taotlust oleks kohus üldse nõus rahuldama. Juhul kui kohtunik ütleb kohe, et selliste asjaoludega taotlust kohus ei rahuldaks, siis prokurör ei hakkagi taotlusega kohtusse minema, vaid keeldub kohe taotlemisest või kogub täiendavaid tõendeid ja läheb hiljem kohtusse lähenemiskeeldu taotlema.

Vestlustest prokuröridega selgub ka asjaolu, et kui kannatanu soovib ülekuulamisel taotleda ajutist lähenemiskeeldu, siis tavaliselt võtab menetleja kohe oma prokuröri ühendust, ning prokurör otsustab, kas sellise kaasuse puhul oleks üdse võimalik lähenemiskeeldu taotleda või mitte. Juhul kui ilmnevad asjaolud, mille puhul ei ole võimalik lähenemiskeeldu kohaldada näiteks ühine kinnisvara, kus koos elatakse, siis palub prokurör menetlejal kohe kannatanule seda selgitada.

Autor on prokuröridelt küsinud ka seda, et kui palju perevägivalda juhtumitest Põhja prefektuuri territooriumil jääb alustamata ning millised on domineerivad põhjused. Töö autorit ajendas antud küsimust küsima eelkõige justiitsministeeriumi analüüs “Perevägivalda juhtumite menetluspraktika: 2010”, kus on analüüsitud ka 2011. aasta 9 kuu andmeid, mis näitavad, et

alustamata jäetud menetlustest 90% on alustamata jäetud Põhja prefektuuris.³⁷ Kõik prokurörid leidsid, et see probleem oli varasemalt, aga nüüd kui tegemist on prioriteetse kuriteoga, siis reeglina alustatakse kõik menetlused. Põhjuseid miks menetlus jäetakse alustamata on vaid juhul kui puudub koosseis või siis sellistel juhtudel kui näiteks kannatanu esitab avalduse füüsilise vägivalla kohta, aga temal puuduvad nähtvad vigastused ning puudub tõend arstilt, et temale on füüsilisi vigastusi tekitatud ning lisaks sellele puuduvad tunnistajad ja muud tõendid ning kahtlustatav eitab oma süüd. Prokurörid põhjendavad otsust mitte alustada menetlust sellistes kaasustes sellega, et perspektiiv seal on suhteliselt olemata.

Küsimustele milliseid materjaal – ja menetlusõiguslikke probleeme leiavad prokurörid lähenemiskeelu kohaldamises ja millised võiksid olla lahendused, olid vastused samuti erinevad. Üks prokurör leidis, et tema ei näe mitte ühtegi probleemi, mis puudutab lähenemiskeeldu, kuna tema jaoks on see üldiselt mõttetu ja tema ei poolda selle kohaldamist. Teised prokurörid tõid aga välja erinevaid probleeme:

- kui ajutise lähenemiskeelu peale teeb kohtunik otsuse mitte samal päeval vaid mõned päevad hiljem, ning sinna kohale tuleb vaid kaitsja ilma kahtlustatavata ja kohaldataksegi ajutist lähenemiskeeldu, siis võib juhtuda, et kahtlustatav läheb uuesti kannatanut terroriseerima ning ütleb pärast, et tema ei teadnudki seda, et tema suhtes ajutist lähenemiskeeldu rakendati. Teda ju kohtus ei olnud. Tekibki probleem sellega, et mis hetkest see lähenemiskeeld siis jõustub. See peaks olema täpsemalt reguleeritud. Peaks olema kohustuslik kahtlustataval kohtus olemine ja ajutise lähenemiskeelu määrusele allkirja panemine, et ta ei saaks hiljem väita, et ta sellest midagi ei teadnud. Seadus küll ütleb, et ajutise lähenemiskeelu kohaldamise kohta antakse määruse koopia kahtlustatavale, aga kui teda seal kohtus ei ole ja on vaid kaitsja ja kahtlustatav väidab, et tema midagi ei teadnud, et on jõustunud ajutine lähenemiskeeld ja kaitsja väidab omakorda, et ei saanud

³⁷ Salla, Perevägivaldajuhtumite, *supra nota* 4.

kahtlustatavat kätte, et temale see määrus edastada, siis tekibki kahtlustataval võimalus minna kannatanut terroriseerima;

- välja peaks olema kindlasti toodud tähtajad nt: mis tähtaja jooksul tuleb lähenemiskeelu taotlus lahendada, millisel viisil tuleb see rahuldada ning kuidas see tuleks siis fikseerida (kas määruse või muuna). Praegusel hetkel ei ole see mitte kuidagi fikseeritud ning prokuröridel tekibki võimalus seda ignoreerida. Kui aluseid ei ole siis prokurör võib isikule öelda, et me ei rahulda taotlust ja nii see jääbki. See otsus peaks olema aga kuidagi fikseeritud;
- laste osas, kes osalevad perevägivallas, peaks olema lähenemiskeelu kohaldamine paremini reguleeritud. Samuti on probleemiks see, kui abikaasad elavad ühisel aadressil ja kummalgi poolel ei ole kuhugi minna. Kuidas reguleerida seda, et kes võib jääda ühisesse elukohta ja kes mitte;
- kannatanule ei ole esialgselt seletatud, et mis see lähenemiskeeld täpselt endaga kaasa toob, ning selle tulemusel muudab kannatanu tihti arvamust lähenemiskeelu soovi osas;
- kohtuotsusega määratud lähenemiskeelu rikkumine on karistatav, aga tõendite kogumine jälitusmenetlusega on keelatud, seega on hetkel üsna raske tõestada telefoni terrorit ning muid leebemaid lähenemiskeelu rikkumisi;
- probleemiks peeti mitme prokuröri arvates ka seda, et ajutise lähenemiskeelu rikkumine on karistatav vaid siis kui tegemist on korduva rikkumisega. See tähendab aga seda, et kui kahtlustatav on natuke targem ja terroriseerib kannatanut psüühiliselt, või rikub ajutist lähenemiskeeldu muud moodi, millest mingit jälge ei jää, ning mida näeb ainult kannatanu, siis on üsna raske tõestada, et kahtlustatav üldse ajutist lähenemiskeeldu rikkus, ning see annab võimaluse ajutist lähenemiskeeldu korduvalt rikkuda, ning ei paku kannatanule mitte mingit reaalselt kaitset.

Intervjuud läbi viies palus lõputöö autor hinnata prokuröridel ka menetlejate pädevust seoses lähenemiskeelu rakendamisega. Viis prokuröri kuuest hindasid enda menetlejate teadlikkust heaks. Üks prokuröridest vastas aga, et menetlejal ei peagi olema mingeid teadmisi lähenemiskeelust. Menetleja peab suunama kannatanu hoopis prokuröri juurde, kes sellega tegeleb, ning kes käib seda kohtust taotlemas. Üldiselt leidsid prokurörid, et lähenemiskeelu taotlused, mis on jõudnud prokurörideni on olnud head. Autori arvates on siin määrav asjaolu see, et enne taotluse võtmist konsulteerib menetleja prokuröri, kes siis menetlejat ka juhendab, et millised asjaolud on vaja taotlusesse kirja panna. Seoses sellega ei saa ka prokurörid nuriseda nendeni jõudnud taotluste üle.

Küsimusele, et mis aitaks kaasa lähenemiskeelu kohaldamise tõhususele toodi samuti välja palju huvitavaid arvamusi:

- seaduse parem reguleerimine tähtaegade osas;
- lähenemiskeelu rakendamise võimalustest tuleks rohkem avalikult rääkida, et inimesed teaksid millised vahendid on olemas enda kaitsmiseks. Hetkel kuulatakse seda üldiselt menetleja käest, sest kusagilt mujalt sellist informatsiooni ei tule;
- kannatanu ülekuulamisprotokollis märgitud õigustes ja kohustustes peaks olema välja toodud võimalus taotleda lähenemiskeeldu;
- kindlasti aitab kaasa asjaolu, et alates 1. jaanuar 2013.a muutub kõneeristus jälitustoimingust tavaliseks toiminguks. See tähendab, et tõendeid on kergem koguda;
- lisaks sellele, et on olemas eraldi perevägivallaprokurörid peaks olema olemas ka eraldi perevägivalda kohtunikud, kes arutavad lähenemiskeelu kohaldamise üle, sest et praegusel hetkel on tihti probleemiks see, et kui minnakse valvekohtuniku juurde ja valvekohtunik on just enne lähenemiskeelu istungit vahistanud näiteks narkodiileri, siis vaadatakse tihti prokuröri näoga, et miks sa üldse nii tühise asja pärast, nagu perevägivald, tuled siia lähenemiskeeldu taotlema;

- tuleks ära reguleerida, et millisel juhul peab kannatanu tulema lähenemiskeelu istungile. Praegusel hetkel annab seadus võimaluse valida kas kutsuda kannatanu istungile või mitte. Otsustaja on seadus jätnud aga lahtiseks, mis tähendab seda, et kui näiteks prokurör leiab, et kannatanut ei ole vaja kohtusse sest, et kõik asjaolud on selged siis istungil soovib aga kohtunik kannatanuga vestelda ja kui kannatanut ei ole kohtusse kutsutud siis tuleb uus istung määrata. See kõik aga võtab jälle aega ning jätab kannatanu kaitseta.

Intervjuude käigus selgus, et kuigi ajutise lähenemiskeelu rakendamise võimalus on juba 2006. aastast, siis kuue aasta jooksul on seda rakendatud ikkagi suhteliselt vähe. Põhjuseid selleks on mitmeid, kuid kõige suurem põhjuseks siiski see, et seadus ei reguleeri lähenemiskeelu rakendamist, vaid annab selleks vaid võimaluse. Teiseks suureks põhjuseks, miks lähenemiskeeldu nii vähe rakendatakse on kindlasti see, et kannatanud ei ole sellest võimalusest teadlikud ja nad ei oskagi seda taotleda.

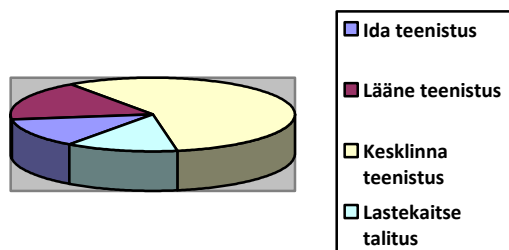
Vestlustest prokuröridega sai töö autor teada ka seda, et prokurörid lähevad parema meelega vägivaltatsejat vahistama, kui taotlevad lähenemiskeeldu. Probleemiks selle juures autori arvates on asjaolu, et prokurörid reageerivad pigem siis kui tegemist on olnud korduva või juba väga raske füüsilise vägivaldaga ja jäetakse reageerimata siis, kui tegemist on leebema vägivaldaga ja kui võib-olla raskemaid tagajärgi oleks olnud võimalik ära hoida lähenemiskeelu rakendamisega.

Autor, olles läbi viinud intervjuu kuue erineva prokuröriiga võib tõdeda, et lähenemiskeelu kohaldamise otsustamine toimub praegusel hetkel täiesti prokuröri isikliku arvamuse, tuju ja elukogemuse põhjal. Leidub prokuröre, kes igal juhul üritavad kannatanu kaitseks võimalikult kiirelt lähenemiskeeldu määrata ning kannatanut igal võimalusel aidata, kuid leidub ka prokuröre, kelle arvamusel on peresisene vägivald isikute enda lahendada ning, et riik ei peakski sellesse sekkuma. Sellega seoses leiab töö autor, et lähenemiskeelu rakendamise võimalus tuleks seaduses täpsemalt reguleerida, sest et sellisel juhul ei oleks ka prokuröridel võimalust sellest nii kergelt keelduda.

3.3 Menetlejate seas läbiviidud uurimuse metoodika ja analüüs

Autor küsitles lõputöös Põhja prefektuuri isikuvastaste kuritegude talituste ja lastekaitsetalituse menetlejaid. Valik oli selline, kuna just need menetlejad tegelavad vägivallakuritegudega, milles on võimalik ohvri kaitseks määrata lähenemiskeeldu. Küsitluse autor saatis küsitlusvormid talituse juhtide e-maili aadressidele ning nemad edastasid need oma menetlejatele. Küsitlus toimus ajavahemikul 05.03.2012.a kuni 04.04.2012.a. Vastused saadeti autorile tagasi osaliselt e-maili teel ja osaliselt postiga. Kokku esitati 10 küsimust, millest lõputöös leiab kajastamist vaid olulisim. Küsitluses osalenutele selgitati vestlustulemuste anonüümset kasutamist uurimustöös.

Küsitletavate leidmisel ja küsitlemisel tuli ette mitmeid probleeme, näiteks Ida teenistuse isikuvastaste kuritegude talituse menetlejad ei vastanud küsimustele, kuigi telefoni teel olid lubanud seda teha. Põhja prefektuuri lastekaitsetalituse neljast menetlejast vastas küsimustikule kolm. Keslinna teenistuse kolmeteistkümnest tööl olnud menetlejast vastas küsimustikule kümme ning Lääne teenistuselt laekus viis vastust. See tähendab, et analüüsitud on kaheksateistkümne menetleja vastuseid.

Joonis 2: Küsitluses osalenud isikuvastaste kuritegude talituste menetlejate arv vastavalt teenistusele.

Kõige rohkem küsitluse vastanutest oli töötanud isikuvastaste kuritegude talituse menetlejana kuni viis aastat. Neid oli kokku üheksa. Kõige vähem oli vastanutest neid, kes olid töötanud viis kuni kümme aastat. Neid oli kokku neli. Ülejäänud viis küsitletutest olid töötanud kümme aastat ja rohkem. Kõikidest küsitletutest vaid seitse on oma töötamise ajal kasutanud menetluses olevas

kriminaalasjas lähenemiskeeldu ning keegi nendest ei olnud läbinud koolitust teemal: kuidas kaitsta vägivallaohvraid läbi õiguskaitsevahendite.

Küsimusele - “Kas selgitate kannatanule tema õigust taotleda ajutist lähenemiskeeldu perevägivalla asjades?” vastas kolm inimest kaheksateistkümnest, et nemad teevad seda alati. Kaheksa inimest vastasid, et ainult sellisel juhul kui kannatanu ise küsib lähenemiskeeldu kohta. Ülejäänud seitse valisid vastusevariandiks muu ning põhjenduseks oli, et seletatakse vastavalt kaasusele ja vajadusele. Ühesõnaga, kui menetleja leiab, et kaasusest tulenevalt oleks vaja kasutada lähenemiskeeldu, siis ta ka seletab kannatanule seda võimalust. Väga tihti on kaasused aga sellised, kus kannatanu ise ei soovi lähenemiskeeldu taotleda, kuigi menetleja on sellest võimalusest teda informeerinud.

Küsimusele – “Kui kannatanu avaldab soovi taotleda ajutist lähenemiskeeldu, siis kuidas ja millise aja jooksul jõuab taotlus lõppotsustajani (kohtuni)?” oli samuti erinevaid vastuseid. Kolm menetlejatest, kes on kasutanud menetuse ajal lähenemiskeeldu, vastasid, et ei tea. Ülejäänud vastasid, et sõltub sellest, kui kiiresti saab prokurör kohtusse minna. Tavaliselt umbes nädala jooksul peaks see kohtusse jõudma.

Küsimusele - “Juhul, kui kriminaalmenetlus lõpetatakse, kas selgitate kannatanule lähenemiskeeldu taotlemise võimalust tsiviilkohtu pidamise korras?” vastas eitavalt üheksa menetlejat. Viis menetlejat vastasid jaatavalt ja neli menetlejat valisid vastusevariandiks muu, selgitades, et ei oska kommenteerida, või et mainitakse küll seda võimalust, aga soovitakse pöörduda tsiviilkohtu poole, et sealt täpsemat informatsiooni võimaluste kohta saada. Küsitluses selgub, et menetlejatel puuduvad teadmised lähenemiskeeldu taotlemisest tsiviilkohtu korras.

Küsimusele - “Kas lähenemiskeeldu normi täpsem sisustamine tähtajaga aitaks seda tõhusamalt rakendada?” vastas kuus menetlejat eitavalt, üheksa vastas jaatavalt ning kolm valisid vastusevariandi muu kirjutades juurde kommentaariks, et ei oska kommenteerida, kuna ei ole ise kokku puutunud lähenemiskeeldu kohaldamise vajadusega.

Küsimusele – “Milliseid probleeme näete lähenemiskeeldu regulatsioonis?” vastas üksteist menetlejat, et ei tea, ei oska kommenteerida või puudub üldse kogemus. Kaks menetlejat

vastasid, et ei näe regulatsioonis probleeme ja üejäänud viis töid välja probleeme, mis neid kõige enam häirivad:

- puudub sanktsioon ajutise lähenemiskeelu esmakordse rikkumise korral;
- lähenemiskeelu korduva rikkumisele lähenetakse prokuratuuris üsna leebelt, rikkuja ei saa kohest etteheidet ning temal tekib karistamatuse tunne;
- kui meede on kohaldatud ja kahtlustatav rikub seda, siis ei järgne sellele karsitust;
- inimeste vähene teadlikkus;
- saab taotlema minna alles siis, kui kahtlustatav on kriminaalmenetluses üle kuulatud.

Küsimusele – “Kas lähenemiskeelu kohaldamise osas oleks vaja juhiseid ja/või koolitust?” vastas kaheksa menetlejat, et oleks vaja juhiseid või koolitust. Seitse vastas, et oleks vaja juhiseid ja koolitust ning kolm vastas, et ei ole vaja. Üks menetlejatest, kes kirjutas, et ei ole vaja ei koolitusi ega juhendeid, põhjendas seda sellega, et on seda teemat iseseisvalt uurinud ja saanud ka praktiliselt kasutada.

Analüüsidest menetlejate vastuseid, võib tõdeda, et uurimisküsimus: “Kas tänases Eesti õigusruumis on isikuvastaste kuritegude menetlejad piisaval määral informeeritud vägivalla ohvrite kaitsmise lisameetmetest läbi õiguskaitsevahendite” leiab vastuseks, et isikuvastaste kuritegude menetlejate teadmised lähenemiskeelust on vähesed ning nad ei ole piisaval määral informeeritud vägivalla ohvrite kaitsmise lisameetmetest läbi õiguskaitsevahendite. Üks põhjustest on kindlasti autori arvamusel see, et lähenemiskeelu rakendamisega on kokku puutunud väga vähesed menetlejad. Siin on oluline asjaolu ka sellel, et väga vähesed menetlejad üldse seletavad kannatanule seda võimalust. Analüüsist selgub ka see, et tegelikult menetlejad tahaksid rohem informatiooni ja koolitust lähenemiskeelu kohaldamise osas.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli uurida menetlejate teadlikkust lähenemiskeelust ning selgitada lähenemiskeelu olemust. Peale selle on lõputöö autor uurinud lähenemiskeelu rakendamise tulenevaid probleeme ning üritanud leida võimalikke lahendusi. Antud töös tutvustas autor enamasti just perevägivalda ohvrite kaitseks kohaldatavat lähenemiskeeldu.

Töö teoreetilises osas on tutvustatud lähenemiskeeldu nii kriminaalmenetluses kui tsiviilmenetluses. Välja on toodud probleemid, mis puudutavad lähenemiskeelu rakendamist ning võimalikud lahendused. Tutvustatud on ka Soome lähenemiskeelu seadust ning võrreldud seda Eestis kasutatava lähenemiskeeluga.

Empiirilises osas on autor koostanud ülevaate lähenemiskeelu juhtumitest Tallinnas ja Harjumaal läbi kohtulahendite analüüsi. Analüüsis on käsitletud kahtekümmend Harju Maakohtu esimese ja teise astme kohtute lahendeid, millest lõputöös leiab kajastamist töö autori poolt tehtud valik.

Autor on püstitanud töös uurimusküsimuse: “Kas tänases Eesti õigusruumis on isikuvastaste kuritegude menetlejad piisaval määral informeeritud vägivalda ohvrite kaitsmise lisameetmetest läbi õiguskaitsevahendite?” Uurimusküsimusele vastuse saamiseks on autor püstitanud uurimisülesande, milleks on küsitatud Põhja prefektuuri isikuvastaste kuritegude talituste ja lastekaitsetalituse menetlejaid ning intervjueritud Põhja Ringkonnaprokuratuuri prokuröre. Küsitluses osalesid Põhja prefektuuri Kesklinna teenistuse ja Lääne teenistuse isikuvastaste kuritegude talituste menetlejaid ning lastekaitsetalituse menetlejad ning Põhja Ringkonnaprokuratuuri prokurörid. Valimi moodustasid just eelpoolnimetatud menetlusgrupid ja prokurörid, kuna nemad tegelevad vägivaldakuritegudega, milles on võimalik ohvri kaitseks kasutada ka lähenemiskeeldu. Küsitluste ja intervjuude analüüsi tulemusel leidis püstitatud uurimisküsimus vastuseks, et isikuvastaste kuritegude menetlejate teadmised lähenemiskeelust on vähesed ning nad ei ole piisaval määral informeeritud vägivalda ohvrite kaitsmise lisameetmetest läbi õiguskaitsevahendite. Üllatav oli asjaolu, et kaheksateistkümnest küsitatud Põhja prefektuuri menetlejast vaid seitse olid kokku puutunud lähenemiskeelu rakendamisega, kuigi võimalus selleks on olnud juba kuus aastat.

Teiseks eesmärgiks prokuröride intervjuerimisel oli välja tuua probleemid, mis esinevad lähenemiskeelu rakendamisel ning leida nendele võimalikud lahendused. Intervjuudes selgitasid prokurörid, et lähenemiskeeld on Eestis halvasti reguleeritud ning seadus peaks olema täpsem, eriti tähtsate osas. Prokurörid on toonud põhiliseks probleemiks lähenemiskeelu rakendamisel olukorra, kus kannatanul ja kahtlustataval on ühine kinnisvara. Sellistel juhtudel praktikas ei ole nõus kohus lähenemiskeeldu üldse rakendama.

Tulenevalt täidetud küsimustikest ja intervjuudest on autor seisukohal, et lähenemiskeelu rakendamise osas oleks vaja politseiametnikke ja prokuröre rohkem koolitada, et nad oskaksid vägivallaohvritele asjakohast informatsiooni edasi anda. Isikuvastased kuriteod, millest suure osa moodustab perevägivald, ei kao ka tulevikus ning politseiametnikud ja prokurörid peaksid olema ise piisavalt informeeritud õiguskaitsevahenditest, mille abil vägivallaohvrile kaitset pakkuda.

Autor on toonud omalt poolt välja ettepanekud lähenemiskeelu rakendamise tõhusamaks muutmiseks.

- Patrull autodes olevas m – kairis peaks olema isiku ankeedil informatsioon lähenemiskeelu kohaldamise kohta. See annaks võimaluse korrakaitsepolitseil, kes on sündmuskohal, kiiremini tegutseda ning ei tekiks olukordi, kus politseinikud lahkuvad sündmuskohalt, kuna kannatanul ei ole näidata otsust lähenemiskeelu kohta;
- ajutise lähenemiskeelu rikkumine peaks olema karistatav juba esimesel korral;
- seaduses tuleks selgemalt välja tuua, millal lähenemiskeeld hakkab jõustuma. Ära hoidmaks olukordi, kus kahtlustatava asemel läheb tema kaitsja lähenemiskeelu istungile, ning kahtlustatav väidab hiljem, et tema ei teadnud, et tema suhtes hakkas kehtima lähenemiskeeld;
- seaduses tuleks ära märkida tähtjad lähenemiskeelu taotlusele vastamiseks ning vorm, kuidas seda teha;
- kannatanu ülekuulamise blanketil võiksid olla kannatanu õigustes ja kohustustes märgitud lähenemiskeelu taotlemise võimalus;

- lähenemiskeelu rakendamise võimalustest tuleks rohkem avalikult rääkida, et inimesed teaksid, millised vahendid on olemas enda kaitsmiseks ning oskaksid neid kriminaalmenetluse või tsiviilmenetluse korras taotleda;
- ametnikke, kes puutuvad kokku vägivalgakuritegudega, tuleks koolitada, et nad oskaksid vägivallohvritele selgitada seadusest tulenevaid võimalusi enda kaitsmiseks;
- politsei ja prokuratuur võiksid koostöös välja töötada brošüüri, milles oleks toodud välja kogu informatsioon seoses lähenemiskeeluga, et kannatanud saaksid kodus rahulikult seda lugeda ning otsustada kas nad soovivad taotleda lähenemiskeeldu või mitte.

Lõputöö autori arvates oleks väga vajalik jätkata lähenemiskeeluga seonduvate probleemide edasist uurimist. Probleemide põhjalikum käsitlemine aitaks kindlasti enam tähtsustada valdkonnaga tegelemise vajalikkust. Samuti oleks autori arvates väga oluline korraldada uurimus perevägivalla ohvrite hulgas, et selgitada välja, kuidas lähenemiskeeld Eestis võiks neid aidata vägivaldse pereliikme eest. Lisaks sellele tuleks uurida, kas eraldi Lähenemiskeelu seadus aitaks kiiremini ja tõhusamalt kaitsta vägivallohvreid Eestis või piisaks praeguse seaduse täpsustamisest ja sisustamisest vajalike normidega.

SUMMARY

The aim of this thesis was to study the investigators' awareness on the subject of the restriction order and to explain the entity of the measure. Additionally the author has studied the problems resulting from implementing the restriction order and tried to find possible solutions. In this thesis, the author has introduced the restriction order mainly as a protective measure, implemented in cases of family violence.

In the theoretical part of the thesis, the restriction order is introduced in both criminal and civil procedure. Problems concerning the implementation of the restriction order have been brought out, possible solutions are also given. Also, the restriction order law of Finland is introduced, comparing it to the use of the restriction order in Estonia.

In the empirical part of the thesis, the author has compiled an overview of restriction order cases in Tallinn and Harju county through the analysis of judicial decisions. This analysis is based on 20 decisions by the court of first instance and the court of appeal of Harju County Court, of those based on the author's choice several have been reflected.

The author has raised the research question as follows: "Are the investigators of the offences against persons in today's Estonian legal landscape sufficiently informed of the additional measures of protecting the victims of violence through the legal remedies?" To find an answer to the research question, the author has raised a research task, for which the investigators of the office of offenses against persons and the office of child protection in the North prefecture have been questioned and the prosecutors of the Northern District Prosecutor's Office have been interviewed. The investigators of the office of offenses against persons and office of child protection of the North prefecture's Central and Western service and the prosecutors of the Northern District Prosecutor's Office took part of the poll. Those investigative groups and prosecutors form the sample of the poll, for they handle the cases of violent crimes, in which the restriction order can be used as a measure of victim protection. As a result of analysing the questions and interviews, the research question found its answer as follows: the knowledge of the restriction order among the investigators of offenses against persons is insufficient and they are

not informed enough of the additional measures of protecting the victims of violence through the legal remedies. The matter that only 7 of the 18 North prefecture investigators questioned had had any contact with implementing the restriction order, though the possibility has existed for already 6 years, came as a surprise.

The second aim of interviewing the prosecutors was to point out problems found in implementing the restriction order and to find possible solutions. In the interviews, the prosecutors explained that the restriction order has been vaguely regulated in Estonia and the law should be more precise, particularly concerning dates. The prosecutors have brought out as the main problem, the situation, in which the victim and the suspect have common real estate. In such cases, the court is not willing to implement the restriction order at all.

Resulting from the questionnaires filled and the interviews, the author is on the opinion, that police officers and prosecutors need more training concerning the implementation of the restriction order, so they could give more information about it to the victims of violence. Offenses against persons, of which an enormous part is formed by family violence, will not disappear in the future and the investigators and prosecutors should be informed well enough about the judicial remedies, by means of which to protect the victims of violence.

The author has brought out suggestions to make the implementation of the restriction order more effective:

- information about implementing the restriction order should be found in the person's information, when seen over the car database m- kairi. This gives a chance for the police officers maintaining law and order who are on the scene to react faster and prevent the situations, where officers leave because the victim has no decision on paper with him/her about the restriction order
- violating the temporary restriction order should be penalized already when it happens for the first time
- the law should be more precise about when the restriction order will come into force. To prevent situations, where instead of the suspect his/her defender goes to the hearing of the

restriction order, and the suspect later says, that he/she did not know, that the restriction order had come into force

- the law should be more precise about the deadlines of answering to the application of the restriction order and the forms for it
- the form of interrogation of the victim should hold the possibility to apply the restriction order, in the part of the victims rights and duties
- the possibilities of implementing the restriction order should be more publicly discussed, so the people would know which measures exist for self protection and they could apply for it in the civil or court proceedings
- the officers dealing with offense against persons should be trained so they could explain the victims of violence all the possible measures of self protection
- the police and the prosecutor's office should create a brochure which holds all the information about the restriction order, so the victims could read it at home to decide, whether they need to implement the measure or not.

The author of this thesis finds it very important to continue studying the additional problems due to implementing the restriction order. Dealing with the problems more thoroughly would surely bring out the need for dealing with the whole subject. Also, the author finds it very important to carry out a study among the victims of family violence to find out, how a restriction order would be able to protect them from a violent family member. Additionally it should be studied, if a law concerning the restriction order would be helpful for protecting the victims of violence in Estonia, or would it be enough to make the current law more precise and equip it with standards needed.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

1. Asjanajotoimisto Kuusivaara OY, „Lähestymiskielto „
<www.kuusivaara.com/Lahestymiskielto.htm> (27.03.2012).
2. Case of E.S. and others v.Slovakkia.Application no.8227/04. European Court of Human Rights. 15.09.2009
3. Eesti Vabariigi põhiseadus, 28.06.1992, jõustunud 03.07.1992 - RT 1992, 26, 349.
4. Finlex, „Laki Lähestymiskiellosta“ (1998), <finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980898> (17.03.2012).
5. Harju Maakohtu Kentmanni kohtumaja otsus 07.septembrist 2007 nr 2-06-25816/9 tsiviilasjas.
6. Harju Maakohtu Kentmanni kohtumaja otsus 28.augustist 2009 nr 2-07-43396/8 tsiviilasjas.
7. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 02.maist 2011 nr 1-11-3904/4 kriminaalasjas.
8. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 09.septembrist 2009 nr 1-09-11808/5 kriminaalasjas.
9. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 10.novembrist 2009 nr 1-09-2755/12 kriminaalasjas.
10. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 11.jaanuarist 2012 nr 1-12-250/3 kriminaalasjas.
11. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 11.jaanuarist 2012 nr 1-11-14144/4 kriminaalasjas.
12. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 13.jaanuarist 2011 nr 1-10-14617/4 kriminaalasjas.

13. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 15.detsembrist 2010 nr 1-10-12014/4
kriminaalasjas.
14. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 15.detsembrist 2010 nr 1-10-12014/4
kriminaalasjas.
15. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 17.maist 2011 nr 1-10-15726/7
kriminaalasjas.
16. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 20.märtsist 2008 nr 1-07-14784/1
kriminaalasjas.
17. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 21.septembrist 2010 nr 1-10-11110/9
kriminaalasjas.
18. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 22.oktoobrist 2010 nr 1-09-9324/36
kriminaalasjas.
19. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 28.juunist 2011 nr 1-11-7301/4
kriminaalasjas.
20. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsus 31.augustist 2011 nr 1-11-6195/5
kriminaalasjas.
21. Harju Maakohtu Tartu kohtumaja otsus 28. septembrist 2010 nr 2-10-11311/11
tsiviilasjas.
22. Harju Maakohtu Tartu mnt kohtumaja otsus 08.novembrist 2007 nr 2-06-3249/4
tsiviilasjas.
23. Harju Maakohtu Tartu mnt kohtumaja otsus 27.maist 2008 nr 1-08-3864/2
kriminaalasjas.
24. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. 4.november.1950- RT I 16.04.1996,
RTII, 11.05.2000, 11, 57.

25. Journal of Interpersonal Violence, „Journal of Interpersonal Violence“
<jiv.sagepub.com/> (02.04.2012).
26. Kane, J, “Perevägivald” (2008),
<ec.europa.eu/justice_home/daphnetoolkit/files/others/booklets/05_daphne_booklet_5_et.pdf> (05.03.2011).
27. Karistusseadustik, 06.06.2001, jõustunud 01.09.2002 - RT I 2001, 61, 364.
28. Kase H, Pettai I, “Perevägivald Lääne-Eestis 2004-2005 Politseistatistika analüüs”
<www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=20776/Perev%E4givald_L%E4%E4nEestis2004.2005.Politseistatistika+analyys_LYHEM.pdf> (12.03.2011).
29. Kooli,R, Arus,T „Tallinna Naiste Kriisikodu: Naisi survestatakse perevägivalda vaikselt taluma“ (2011), <www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/video-tallinna-naiste-kriisikodu-naisi-survestatakse-perevagivalda-vaikselt-taluma.d?id=44950617> (28.04.2011).
30. Kriminaalmenetluse seadustik, 12.veebruar.2003, jõustunud 01.07.2004 - RT I 2003, 27, 166.
31. Niin, M, „Varem süüdi mõistetud naisepeksijast ärimees pääses ka varasemast karistuses“ (2011), <www.delfi.ee/news/paevauudised/110_112/varem-suudi-moistetud-naisepeksjast-arimees-paases-ka-varasemast-karistusest.d?id=44976877> (01.05.2011).
32. Oikeuslaitos, „Lahestymiskielto „ (2012), <www.oikeus.fi/6568.htm> (27.03.2012).
33. Otsavel,S, “Kuidas läheneda lähenemiskeelule?” (2006), <www.epl.ee/artikkel/322640> (11.03.2011).
34. Perttu,S Mononen-Mikkilä,P Rauhala,R Särkkälä,P, “Ava Silmad” (2001),
<www.hotpeachpages.net/lang/speak/paanavausVIRO.pdf> (12.04.2011).
35. Poliisi, „Lahestymiskielto suomi“ (2009),
<[www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/ExternalFiles/lahestymiskielto suomi 2009/\\$file/lahestymiskielto suomi 2009.pdf](http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/ExternalFiles/lahestymiskielto suomi 2009/$file/lahestymiskielto suomi 2009.pdf)> (03.04.2012).
36. Riigikogu kantselei õigus – ja analüüsi osakond, „Lähenemiskeelu regulatsioon ja perevägivalda statistika“ (2009), <www.riigikogu.ee> (15.02.2011).

37. Salla, J, Surva, J, „Perevägivaldajuhtumite menetluspraktika: 2010“ (2011),
<www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=56017/Perev%E4givald+menetluspraktika+anal%FC%FCs++Justiitsministeerium+2011+avalik.pdf> (19.03.2012).
38. Tammiste, B, Kriminaalpoliitika osakond Kriminaalteabe ja analüüsi talitus,
„Lähenemiskeelu kasutamine kriminaalmenetluses“ (2009),
<www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=52532/L%E4henemiskeelu+kasutamine+kriminaalmenetluses.pdf> (27.02.2011).
39. Uibopuu, H, J *Inimõiguste rahvusvaheline kaitse* (Salzburg ja Tallinn 2000), lk 57.
40. Vutt, M, “Lähenemiskeelu kohaldamine tsiviilkohtumenetluses. Analüüs. Riigikohus
Õigusteabe Osakond” (2008),
<www.riigikohus.ee/vfs/681/L%E4henemiskeeluAnalyys.pdf> (10.03.2011).

LISAD

Lisa 1 küsitlusleht isikuvastaste kuritegude talituse menetlejatele

Mina olen Mari Paavel ja õpin Sisekaitseakadeemia Politsei – ja piirivalvekolledžis ja kirjutan lõputööd teemal „Lähemiskeeld Põhja Prefektuuri näitel“. Antud töö üheks eesmärgiks on välja selgitada menetlejate teadlikkus lähemiskeelust. Eesmärgi saavutamiseks soovin läbi viija küsitluse menetlejatega, et saada teavet hetkeolukorrast. Küsitluses osalejate andmed on anonüümsed ja ei avaldu lõputöös. Lõputöös avaldub andmete analüüs ja järeldused. Palun vastake alljärgnevatele küsimustele valides Teile sobiv vastusevariant või kirjutades oma kommentaar.

1. Kui kaua olete töötanud isikuvastaste kuritegude menetlejana?
 - kuni 5 aastat.
 - 5-10 aastat.
 - 10 aastat ja rohkem.

2. Kas olete menetlejana töötamise ajal kasutanud menetluses olevas kriminaalasjas lähemiskeeldu.
 - Jah
 - Ei
 - Muu (selgitage täpsemalt)

3. Kas olete läbinud koolituse teemal, kuidas kaitsta vägivallaohvleid läbi õiguskaitsevahendite?

- Jah
 - Ei
 - Muu (selgitage täpsemalt).
4. Kas selgitate kannatanule tema õigust taotleda ajutist lähenemiskeeldu perevägivalda asjades?
- Jah, alati
 - Sellisel juhul kui isik ise küsib lähenemiskeeldu kohta.
 - Muu (selgitage täpsemalt).
5. Kui kannatanu avaldab soovi taotleda ajutist lähenemiskeeldu, siis kuidas ja millise aja jooksul jõuab taotlus lõppotsustajani (kohtuni)?
6. Juhul kui kriminaalmenetlus lõpetatakse kas selgitate kannatanule lähenemiskeeldu taotlemise võimalust tsiviilkohtu pidamise korras?
- Jah
 - Ei
 - Muu (selgitage täpsemalt)
7. Kas lähednemiskeeldu kohaldamise normi täpsem sisustamine tähtajaga aitaks seda tõhusamalat rakendada? Täpsustage oma vastust.
- Jah
 - Ei
 - Muu (selgitage täpsemalt).
8. Milliseid probleeme näete lähenemiskeeldu rakendamise regulatsioonis?
9. Kas lähenemiskeeldu kohaldamise osas oleks vaja juhiseid ja/või koolitust?
- Jah, oleks vaja juhiseid või koolitust.

- Jah, oleks vaja juhiseid ja koolitust.
- Ei ole vaja (selgitage täpsemalt).

10. Muu (Juhul kui soovite midagi täiendavat lisada, siis palun tehke seda).

Tänan

Lisa 2 intervjuu ankeet prokuröridele

Mina olen Mari Paavel ja õpin Sisekaitseakadeemia Politsei – ja piirivalvekolledžis ja kirjutan lõputööd teemal „Lähenemiskeeld Põhja Prefektuuri näitel“. Antud töö üheks eesmärgiks on välja selgitada menetlejate teadlikkus lähenemiskeelust. Eesmärgi saavutamiseks soovin läbi viija intervjuu prokuröridega, et saada teavet hetkeolukorrast. Intervjuus osalejate andmed on anonüümsed ja ei avaldu lõputöös. Lõputöös avaldub andmete analüüs ja järeldused. Palun vastake alljärgnevatele küsimustele valides Teile sobiv vastusevariant või kirjutades oma kommentaar.

1. Kui kaua olete Te töötanud prokurörina perevägivalla asjades?
2. Kui kannatanu avaldab soovi taotleda ajutist lähenemiskeeldu, siis millise aja jooksul jõuab taotlus lõppotsustajani (kohtuni)?
3. Kui kannatanu avaldab soovi taotleda ajutist lähenemiskeeldu, siis millest oleneb asja lahendamise kiirus?
4. Millistel motiividel on kohus keeldunud lähenemiskeelu kohaldamisest?
 - Pole võimalik kohaldada tingimusi.
 - Ei ole põhjendatud
 - Muu (selgitage täpsemalt)
5. Kas olete keeldunud ajutise lähenemiskeelu taotlemisest kohtus ja kuidas vormistate keeldumise?
6. Kui paljudes perevägivalla asjades Põhja Prefektuuri territooriumil jääb alustamata kriminaalmenetlus ja millised on domineerivamad põhjused otsustamisel?
7. Milliseid materiaalõiguslikke probleeme näete lähenemiskeelu praeguses regulatsioonis? Millised on võimalikud lahendused?
8. Milliseid menetlusõiguslikke probleeme näete lähenemiskeelu praeguses regulatsioonis? Millised on võimalikud lahendused?

9. Milliseid mitteõiguslikke probleeme näete lähenemiskeelu rakendamisel? Millised on võimalikud lahendused?
10. Milliseks hindate Põhja Prefektuuris töötavate isikuvastaste kuritegude talituste menetlejate pädevust seoses lähenemiskeelu rakendamisega?
11. Mis aitaks kaasa lähenemiskeelu kohaldamise tõhususele?
12. Muu (Juhul kui soovite midagi täiendavat lisada, siis palun tehke seda).

Tänan